

บทที่ 4

เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ภายใต้โครงการ “การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่” ปี พ.ศ. 2556 นี้ ได้อาศัยแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อผลิตสื่อสารสนเทศขึ้น ทั้งนี้แนวคิดของการพัฒนาดังกล่าวประกอบด้วยหลักการ 6 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนมองเห็นคุณค่าของตนเอง 2) เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับชาวบ้านที่เข้ามามีส่วนร่วมและเพื่อให้เห็นคุณค่าความคิดและความเชื่อ 3) เพื่อพิสูจน์ความเชื่อของชุมชนที่เคยคิดว่าตนเองไม่สามารถใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ซับซ้อนได้ การเข้าร่วมฝึกฝนอบรมการผลิตสื่อจะพิสูจน์ให้ชาวบ้านเห็นว่า พวกเขาสามารถใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้มากกว่ามีโอกาส 4) เพื่อสร้างทักษะในการสร้างสื่อให้กับชุมชน เพื่อเป็นช่องทางที่ชุมชนจะส่งข่าวสารออกไปจากจุดยืนมุมมอง และทัศนะของตนเอง 5) เพื่อให้ชุมชนได้แสดงความรู้สึก ปัญหา วิธีการวิเคราะห์ปัญหา รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาจากทัศนะของชุมชน (และ 6) ผลจากการสื่อสารของชุมชนที่เกิดจากการริเริ่มของบางส่วนเลี้ยวของชุมชน หรือจากชุมชนใดชุมชนหนึ่ง จะช่วยยกระดับ ความมีสติและความรับผิดชอบให้กับทั้งชุมชนหรือชุมชนอื่น ๆ เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะผลจากการใช้กระบวนการพัฒนาแบบนี้นั้น ไม่เพียงแต่จะไม่ได้ผลตามที่คาดหวังเอาไว้เท่านั้น หากทว่ายังทิ้งร่องรอยแห่งความสูญเสียในเชิงภูมิปัญญาและวัฒนธรรมเอาไว้ด้วย กล่าวคือ ชาวบ้านจะเกิดวัฒนธรรมแห่งการพึ่งพา การรอคอยความช่วยเหลือจากภายนอก และไม่เชื่อมั่นว่าตนเองจะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยความสามารถของตนเอง จนกระทั่งทราบถึงบริบทการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน จากนั้นนำไปพัฒนาต่อเป็นสื่อวีดิทัศน์เผยแพร่สู่สาธารณชน ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการผลิตสื่อ ขั้นตอนการผลิตสื่อ และขั้นตอนหลังการผลิตสื่อ มีรายละเอียดซึ่งจะแสดงถึงบริบทและศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ซึ่งจะได้ตามกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีรายละเอียดดังนี้

4.1 บริบทและศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของจังหวัดเชียงใหม่

การศึกษานโยบายและศักยภาพของการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ครั้งนี้ นักวิจัยได้ใช้กระบวนการ Focus group และการวิเคราะห์ SWOT เพื่อให้ทราบถึงบริบท และศักยภาพที่แท้จริงของกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ต่อการที่จะพัฒนาสู่ความยั่งยืน เนื้อหาประกอบไปด้วย บริบทการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของจังหวัดเชียงใหม่และศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของจังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

(1) บริบทการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของจังหวัดเชียงใหม่

จากการที่จังหวัดเชียงใหม่ได้ถูกก่อตั้งมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน จึงขึ้นชื่อว่า เป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ที่มีความโดดเด่น โดยเฉพาะโบราณสถาน โบราณวัตถุ สถาปัตยกรรม สิ่งปลูกสร้าง วัฒนธรรม ตลอดจนข้าวของเครื่องใช้ของคนในสมัยโบราณที่ได้ ตกทอดและ สืบต่อกันมา โดยมีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ สิ่งเหล่านี้ได้ส่งเสริมให้จังหวัดเชียงใหม่ กลายเป็นเมืองที่มีผู้คนจากทั่วสารทิศมีความสนใจและแวะเข้ามาเยี่ยมชม ศึกษาประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของจังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนโบราณสถาน โบราณวัตถุและสถานที่สำคัญทาง ประวัติศาสตร์ ของเมืองเชียงใหม่ จนทำให้เมืองเชียงใหม่เป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามา เยี่ยมชมเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก การศึกษาการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิง ประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาบริบทการ ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของ จังหวัดเชียงใหม่ ให้มีความเหมาะสมและเกิดประโยชน์แก่ กลุ่มเป้าหมาย ลักษณะของบริบทการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อ การศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา เรื่องราวของเหตุการณ์สำคัญในอดีตของชุมชน เช่น การก่อตั้งเมือง วิถีชีวิตของคนในชุมชน ในอดีตเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ สภาพความ เป็นอยู่ของคนในชุมชนในสมัยโบราณ โดยพิจารณา และวิเคราะห์จากซากของโบราณวัตถุ อาคาร บ้านเรือนที่ได้รับอิทธิพลจากแหล่งใดบ้าง สร้างขึ้นมาสมัยใด เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่ได้ ก่อตั้งมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนานกว่า 700 ปี จึงทำให้มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ เมืองเก่าต่าง ๆ มากมาย ทั้งนี้จากการศึกษา กรณีตัวอย่างการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของจังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปบริบทของ การท่องเที่ยวของประวัติศาสตร์ ของจังหวัดเชียงใหม่ได้ดังนี้

(2) ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของจังหวัดเชียงใหม่

การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของจังหวัดเชียงใหม่ โดยการ ทำ Focus Group ชุมชนท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของจังหวัดเชียงใหม่ ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้าน การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อาศัยเทคนิคการวิเคราะห์ SWOT สามารถวิเคราะห์ศักยภาพ

ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของจังหวัดเชียงใหม่ โดยแบ่งออกเป็น ศักยภาพการบริหารจัดการของชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และความเข้มแข็งของชุมชนการท่องเที่ยวสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

(2.1) การวิเคราะห์การบริหารจัดการชุมชนการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่

1) ศักยภาพการบริหารจัดการด้านการให้บริการ

การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ กลุ่มพบว่ามีจุดแข็ง คือ ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์สามารถดึงเอา สถานที่สำคัญ ทางประวัติศาสตร์มาสร้างเป็นจุดหมายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นภายในชุมชนได้ อีกทั้งชุมชนการท่องเที่ยวมีความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของชุมชนได้ ส่วนจุดอ่อนที่พบคือ ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ขาดทักษะและความรู้ในการใช้ภาษาเพื่อสื่อสารให้นักท่องเที่ยวต่างชาติ และชุมชนขาดความรู้ในการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้เพื่อเผยแพร่การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

2) ศักยภาพด้านการบริหารจัดการองค์กร

การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ พบว่ากลุ่มมีจุดแข็ง คือ มีการจัดตั้งชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และมีโครงสร้างการบริหารจัดการที่มีความชัดเจน และมีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ของกลุ่มเพื่อให้เกิดความเรียบร้อย ส่วนจุดอ่อนที่พบ คือ ขาดการกระจายอำนาจอย่างเท่าเทียมกัน กล่าวคืออำนาจหน้าที่กระจุกตัวอยู่ที่เฉพาะประธานชุมชนเท่านั้น และสมาชิกขาดการติดต่อประสานงานอย่างสม่ำเสมอ

3) ศักยภาพการบริหารจัดการด้านการเงินและบัญชี

การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ พบว่ากลุ่มมีจุดอ่อน คือ ขาดความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการท่องเที่ยว ขาดความรู้ทางด้านการบัญชี รายรับ-รายจ่าย ของการท่องเที่ยว และยังขาดความรู้ในการแยกประเภทหมวดหมู่ ของการทำบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

สำหรับการวิเคราะห์ศักยภาพความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ยังมีจุดอ่อน คือ ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อการขับเคลื่อนและการผลักดัน การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เพื่อให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมโดยคอยรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐเท่านั้น ทั้งนี้ชุมชนมีความแตกแยกทางด้านความคิดเกี่ยวกับการจัดสรรผลประโยชน์ และรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวว่าจะนำไปใช้ประโยชน์ในด้านใดบ้าง หรือแม้แต่ผู้นำชุมชนบางรายยังขาดความสนใจในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว จึงเป็น โอกาสที่หน่วยงานภาครัฐให้การส่งเสริมและสนับสนุนการ

ประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวและทำนุบำรุงรักษาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของชุมชน อย่างสม่ำเสมอ

จากบริบทและศักยภาพของกลุ่มที่วิเคราะห์ให้เห็นได้ว่า ด้วยศักยภาพของกลุ่ม การท่องเที่ยวที่เป็นอยู่หากจะพัฒนาต่อไปให้เกิดความยั่งยืนแล้ว กลุ่มท่องเที่ยวต้องแก้ไขจุดอ่อน และพัฒนากลุ่มตามจุดแข็งและโอกาสที่ทั้งภาครัฐและเอกชนได้ให้การสนับสนุน โดยเฉพาะความรู้ในการประกอบธุรกิจชุมชนด้านการท่องเที่ยว ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าถึงลูกค้าด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างทั่วถึง จึงจะทำให้ธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อยู่รอดได้อย่างยั่งยืน ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงได้ทำการศึกษ การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการท่องเที่ยวสำหรับการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวโดยการ ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ให้กับบุคคลที่สนใจ อันจะก่อให้เกิดนวัตกรรมและ ความรู้ควบคู่กับการศึกษาด้านประวัติศาสตร์เชิงท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน รายละเอียดของผลการวิจัย แสดงในบทต่อไป

4.2 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านป่าตาล ตำบลสันผักหวาน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

การผลิตสื่อโดยอาศัยเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของ กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านป่าตาล ตำบลสันผักหวาน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้แนวทางการ สื่อสารแบบมีส่วนร่วม โดยเป้าหมายของการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้เกิดการสื่อสาร ชุมชนแบบมีส่วนร่วมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย

(1) เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนมองเห็นคุณค่าของตนเอง เช่น การนำเอาภูมิปัญญาซึ่งเป็น ประวัติศาสตร์ด้านอาชีพของชุมชนมาเผยแพร่ในวงกว้าง

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้เกิดการกระตุ้นให้ชุมชนนำเอาภูมิ ปัญญาของท้องถิ่น คือ งานประติมากรรมดินเผามาต่อยอด ซึ่งจากเดิมทำการผลิตและจำหน่าย ผลิตภัณฑ์เท่านั้น มาประยุกต์ผู้รูปแบบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้วยการนำงานประติมากรรม ดินเผา วิถีชีวิต และภูมิปัญญาเป็นจุดเด่น พร้อมกับปรับภูมิทัศน์และแนวคิดของชุมชนให้พร้อม ที่จะรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังชุมชนเพื่อเรียนรู้ ศึกษาดูงาน และซื้อผลิตภัณฑ์ในชุมชน และ เมื่อการท่องเที่ยวได้เกิดผลดีต่อคนในชุมชนยังทำให้ชุมชนมองเห็นคุณค่าของตนเองและสิ่งที่มีอยู่ ในชุมชน อันจะทำให้เกิดการรักษาและหวงแหน พร้อมกับสืบทอดต่อไป

(2) เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับชาวบ้านที่เข้ามามีส่วนร่วมและเพื่อให้เห็นคุณค่าความคิดและความเชื่อ

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เกิดการปรับกระบวนทัศน์ทางความคิดให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือ การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่นำเอาประวัติศาสตร์ด้านงานประติมากรรมดินเผาและวิถีชีวิตคนในชุมชนมาเป็นจุดขาย และเมื่อการดำเนินงานมีเป้าหมายเดียวกันและร่วมกันดำเนินงานอย่างเต็มศักยภาพ ทำให้สามารถสร้างความมั่นใจให้กับคนในชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เกิดการยอมรับในคุณค่าความคิดและความเชื่อ

(3) เพื่อพิสูจน์ความเชื่อของชุมชนที่เคยคิดว่าตนเองไม่สามารถใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ซับซ้อนได้ การเข้าร่วมฝึกฝนอบรมการผลิตสื่อจะพิสูจน์ให้ชาวบ้านเห็นว่า พวกเขาสามารถใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้หากว่ามีโอกาส

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทำให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อวิถีทัศน์นำเสนอการท่องเที่ยวได้ทำให้คนในชุมชนมีความกล้าแสดงออกมากยิ่งขึ้น ทั้งกล้าที่จะนำเสนอผลิตภัณฑ์ของตนเอง กล้าที่จะให้สัมภาษณ์ผ่านกล้องวิดีโอ และกล้าที่จะให้ข้อมูลของตนเองแก่ผู้อื่น ถือเป็นการพิสูจน์ตนเองถึงความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงไปสู่การทำงานรูปแบบใหม่ ๆ ที่สร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ทำให้ตัวแทนของชุมชนบางคนมีวิธีการเสนอขายสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวที่ต่างจากเดิม นั่นคือ การนำเสนอขายผ่านทางเฟซบุ๊ก (facebook) หรือการออกรายงานทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ เป็นต้น

(4) เพื่อสร้างทักษะในการสร้างสื่อให้กับชุมชน เพื่อเป็นช่องทางที่ชุมชนจะส่งข่าวสารออกไปจากจุดยืน มุมมอง และทัศนะของตนเอง

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้เกิดทักษะของชุมชนในการสื่อสารให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการสื่อสารที่เรียกว่า “สื่อบุคคล” เพราะการดำเนินงานที่ผ่านมาได้ทำให้คนในชุมชนแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนท่องเที่ยวอื่น ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ เกี่ยวกับมุมมองและทัศนคติต่อการท่องเที่ยวของชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ รวมถึงปัญหาอุปสรรค และสู่ความสำเร็จ โดยถือเป็นการสื่อสารที่เห็นผลอย่างชัดเจน ซึ่งถึงแม้คนในชุมชนจะไม่สามารถผลิตและสร้างสื่อบางรูปแบบได้เอง แต่ก็มีเครือข่ายหรือหน่วยงานที่พร้อมให้กับปรึกษาและช่วยเหลือตามความเหมาะสม การสร้างสื่อจึงไม่ใช่เรื่องยากของคนในชุมชนอีกต่อไป หากแต่เพียงควรกำหนดเป้าหมายของการส่งข่าวสารไปยังกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน

(5) เพื่อให้ชุมชนได้แสดงความรู้สึก ปัญหา วิธีการวิเคราะห์ปัญหารวมทั้งวิธีการแก้ปัญหา จากทัศนะของชุมชน

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ทุกคนพยายามปรับทัศนคติในการทำงานร่วมกันและให้ความรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวของชุมชนนั้น ทำให้คนในชุมชนบางส่วนรับรู้และมีความเข้าใจในการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่นำประวัติของประติมากรรมดินเผามาเป็นจุดเสนอขายและสร้างเอกลักษณ์ในการท่องเที่ยว ซึ่งเมื่อเกิดอุปสรรคปัญหาทำให้คนในชุมชนร่วมกันหาวิธีการแก้ไขจากการระดมความคิดเห็นและสรุปผลให้ทุกคนรับรู้ร่วมกันเป็นมติที่ประชุม ทุกคนถือว่าตัวเองมีความสำคัญเท่ากันและจะพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดรูปธรรมให้ได้

(6) ผลจากการสื่อสารของชุมชนที่เกิดจากการริเริ่มของบางส่วนเดียวของชุมชน หรือจากชุมชนใดชุมชนหนึ่ง จะช่วยยกระดับความมีสติและความรับผิดชอบให้กับทั้งชุมชนหรือชุมชนอื่น ๆ เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะผลจากการใช้กระบวนการที่สนักการพัฒนาแบบบนล่างนั้น ไม่เพียงแต่จะไม่ได้ผลตามที่คาดหวังเอาไว้เท่านั้น หากทว่ายังทิ้งร่องรอยแห่งความสูญเสียในเชิงภูมิปัญญาและวัฒนธรรมเอาไว้ด้วย กล่าวคือ ชาวบ้านจะเกิดวัฒนธรรมแห่งการพึ่งพา การรอคอย ความช่วยเหลือจากภายนอก และไม่เชื่อมั่นว่าตนเองจะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยความสามารถของตนเอง

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทำให้ชุมชนตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับการท่องเที่ยว จึงเกิดการร่วมกันวางแผนที่จะรับมือและแก้ไขอย่างเต็มความสามารถด้วยประสิทธิภาพการทำงานของทุกคน ซึ่งถือว่าประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่ง แต่ก็ยังมีข้อบกพร่องในบางประการ ทั้งนี้ชุมชนเองยังคงรักษาและสืบทอดประวัติศาสตร์งานประติมากรรมดินเผาควบคู่ไปกับการสร้างรายได้และอาชีพในชุมชน พร้อมกับขยายผลไปสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้ชุมชนเกิดการพัฒนาอย่างเหมาะสม มีรายได้และอาชีพที่พอเพียงและมีการรักษาไว้ซึ่งวิถีชีวิตและภูมิปัญญาต่อไป

ทั้งนี้กระบวนการในการผลิตสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านป่าตาลเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีขั้นตอนของกระบวนการผลิตสื่อวีดิทัศน์ออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการผลิตสื่อ ขั้นตอนการผลิตสื่อ และขั้นตอนหลังการผลิตสื่อ ดังนี้

1) ขั้นตอนการผลิตสื่อ

เป็นขั้นตอนตั้งแต่การรับโจทย์ปัญหา หรือ การรับการมอบหมายให้ผลิตสื่อ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล สถานการณ์ด้านการสื่อสารและที่เกี่ยวข้องรวมทั้งสินค้าและบริการหรือประเด็นทางสังคม การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมาย แล้วนำมาสร้างสรรค์แนวความคิด

หลัก (concept) และกิตติวิธีการนำเสนอตามสื่อต่าง ๆ (execution) บุคคลที่ทำงานในฝ่ายนี้ เช่น ฝ่ายบริหารงานลูกค้า เจ้าของสินค้า ฝ่ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ นักสร้างสรรค์งานนิเทศศาสตร์ ผู้อำนวยการฝ่ายสร้างสรรค์ ผู้อำนวยการฝ่ายการตลาด ผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานลูกค้า ผู้เขียนบท ผู้ควบคุมการผลิต ผู้อำนวยการสร้างภาพยนตร์ เป็นต้น

คณะทำงานของกลุ่มได้ประชมหารือกลุ่มย่อยกับคนในชุมชนบ้านป่าตาล เพื่อระดมความคิดเห็นในการนำเสนอออกมาเป็นสื่อวีดิทัศน์การท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยการวางแผนคิดที่ต้องการนำเสนอให้เห็นถึงการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่นำประเพณีงานประเพณีกรรมดินเผาและวิถีชีวิตชุมชนมาเป็นจุดขาย ซึ่งเริ่มจากการแนะนำให้รู้จักหมู่บ้านป่าตาลโดยทั่วไปไปสู่การสืบสานงานประเพณีกรรมดินเผาจนกลายเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริมของคนในชุมชนที่ก่อเกิดผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ มากมาย ทั้ง ตุ๊กตารูปคน รูปสัตว์ ฯลฯ และเชื่อมโยงเข้าไปสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ถือเป็นผลพลอยได้ก็ตามมา จากนั้นจึงวางแผนเพื่อกำหนดเวลาให้คนในชุมชนดำเนินงานเตรียมสถานที่ของตนเองในการทำงานด้านประเพณีกรรมดินเผา เพื่อให้คณะทำงานสามารถลงพื้นที่ในการถ่ายทำได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่กระทบต่องานของแต่ละคน นอกจากนั้นแล้วยังได้ศึกษาหาข้อมูลและรายละเอียดเพิ่มเติมของชุมชนบ้านป่าตาลและเรื่องราวของงานประเพณีกรรมดินเผาเพื่อที่จะนำไปสู่การเขียนเป็นบทสรุปต่อไป มีรายละเอียดดังนี้

ภูมิปัญญาในการปั้นดินเผาที่มีมาตั้งแต่สมัยพระพรหม ด้วยวิถีชีวิตความเป็นอยู่และความเชี่ยวชาญทางงานศิลปะและงานฝีมือของชุมชน ทำให้สามารถสร้างสรรค์งานศิลปะที่ทรงคุณค่าได้อย่างน่าอัศจรรย์จึงเป็นจุดดึงดูดที่ทุกคนอยากจะเข้ามาเรียนรู้ และท่องเที่ยว โดยเฉพาะงานปั้นดินเผาดูได้ว่าเป็นงานศิลปะที่เป็นเอกลักษณ์ และสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ผสมผสานกับวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนบ้านป่าตาล และถูกถ่ายทอดออกมาเป็นงานปั้นดินเผาในรูปแบบต่าง ๆ มากมาย ชุมชนบ้านป่าตาล ตำบลสันผักหวาน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นชุมชนที่มีความสร้างสรรค์ผลงานปั้นอย่างแพร่หลาย โดยเริ่มจากอิฐมอญ คนโท แจกัน หม้อน้ำ กระถาง ฯลฯ และวัฒนธรรมที่เก่าแก่ จนสามารถพัฒนางานปั้นที่มีเอกลักษณ์ของชุมชนเอง นั่นคือ “ตุ๊กตาดินเผา” ที่แสดงถึงวิถีชีวิตและความรู้สึก ของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี ตุ๊กตาดินเผามีเอกลักษณ์เฉพาะตัว คือ “รอยยิ้ม” ทำให้ตุ๊กตาดินเผาของชุมชนบ้านป่าตาลเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย เช่น ตุ๊กตารูปคนในอิริยาบถต่าง ๆ รวมถึงตุ๊กตารูปสัตว์ หลากหลายประเภท จนทำให้งานปั้นดินเผาเป็นที่นิยมในชุมชนบ้านป่าตาล และเป็นที่จดจำของผู้คนที่เข้ามาเที่ยวชมในหมู่บ้าน บ้านป่าตาลยังมีกลยุทธ์ในการพัฒนาความรู้อีกมากมายไม่ว่าจะเป็นการตั้งศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชน เพื่อให้มีกลุ่มนักท่องเที่ยวเข้ามาอย่างต่อเนื่อง

แนวคิดเริ่มต้นของการท่องเที่ยวของชุมชน งานประติมากรรมดินเผาบ้านป่าตาล เป็นภูมิปัญญาที่ถูกสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นมายาวนาน ถือว่าเป็นคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เด่นชัด ประกอบกับปัจจุบันได้มีการพัฒนารูปแบบและลวดลายของประติมากรรมดินเผาให้มีความแตกต่าง สวยงาม และทันสมัยมากยิ่งขึ้น จนเป็นที่ต้องการของตลาด มีผู้คนหลากหลายเข้ามาศึกษา เยี่ยมชมหมู่บ้าน จนทำให้หมู่บ้านป่าตาลเป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนที่ให้ความรู้และทักษะ การทำอาชีพหัตถกรรมฝีมือปั้นดินเผา ทางชุมชนประกอบด้วยความร่วมมือขององค์การบริหาร ส่วนท้องถิ่น จึงเล็งเห็นความสำคัญ และพร้อมที่จะยกระดับให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้าง รายได้ให้กับชุมชน

2) ขั้นตอนการผลิตสื่อ

เป็นขั้นตอนที่ฝ่ายผลิตหรือบริษัทที่รับจ้างผลิตสื่อดำเนินการต่อในขั้นตอนนี้ จะต้องมีการนำแนวคิดหลักที่ผ่านการคิดสร้างสรรค์แล้วถ่ายทอดออกมาเป็นบท (script) มาทำการ ผลิตให้ได้ตามที่นักสร้างสรรค์ได้คิดงานไว้ โดยจะมีการคัดเลือกสถานที่ นักแสดง อุปกรณ์การ ถ่ายทำเกี่ยวกับ แสง สี เสียง กล้องถ่ายภาพ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง การบันทึกเสียง การทำเทคนิคพิเศษ อุปกรณ์ประกอบฉาก การทำงานในขั้นตอนนี้มีบุคลากรที่เกี่ยวข้องมาก การทำงานมีความ สะดวกอ่อนและซับซ้อน กระบวนการทำงานเป็นทีมที่มีความสำคัญมาก บุคลากรที่ทำงานในฝ่ายนี้ ได้แก่ ช่างภาพ ช่างบันทึกเสียง ช่างจัดแสง นักแสดง ฝ่ายตกแต่งฉาก สถานที่ฝ่ายทำเทคนิคพิเศษ ผู้กำกับ ผู้ควบคุมการผลิต บรรณาธิการ ช่างอาร์ตเวิร์ค กราฟิกดีไซน์เนอร์ ช่างวาดภาพ ช่างเทคนิค เป็นต้น

ขั้นตอนของการผลิตสื่ออื่น คณะทำงานได้ดำเนินการลงพื้นที่ยังชุมชนเพื่อใช้ กล้องวิดีโอในการถ่ายทำ ทั้งนี้คณะในชุมชนได้เตรียมสถานที่ซึ่งเป็นแหล่งผลิตและจำหน่ายงาน ประติมากรรมดินเผาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว โดยการทำอยู่ภายใต้บทสรุป ดังนี้

สวัสดีครับ วันนี้พวกเราพาไปเที่ยวชมงานประติมากรรมดินเผา ซึ่งมีชื่อเสียง แห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ ที่ใคร ๆ หลายคนรู้จักกันในนามของ “หมู่บ้านดินเผา”

หมู่บ้านป่าตาล เป็นชุมชนหนึ่งของ ตำบลสันผักหวาน อำเภอหางดง จังหวัด เชียงใหม่ ชุมชนที่มีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต และมีการสืบสานภูมิปัญญางานประติมากรรมดินเผา จนกลายเป็นอาชีพหลักในถิ่นฐานแห่งนี้

ที่นี่จึงกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีผู้คนเข้ามากันอย่างมากมาย และถือได้ว่าเป็น จุดรวมของสินค้าประเภทงานประติมากรรมดินเผาทำมือของจังหวัดเชียงใหม่แห่งหนึ่งที่น่าสนใจ มีงานฝีมือหลากหลายรูปแบบ ทั้ง ตุ๊กตารูปคน และตุ๊กตารูปสัตว์ต่าง ๆ

หากจะพูดถึงงานประติมากรรมดินเผาบ้านป่าตาล ถือเป็นงานหัตถกรรมที่ทำด้วยมือทุกชิ้น ซึ่งวัตถุดิบหลักที่นำมาใช้คือ ดินเหนียวจากท้องไร่ท้องนาของหมู่บ้าน ที่นำมาผ่านกระบวนการโม่ดินเพื่อให้ดินละเอียด จากนั้นจึงนำมาอัด แล้วปั้นเป็นสินค้าน่ารัก น่าสะสมแบบต่าง ๆ ตามความต้องการของลูกค้า

พีชนพล สายธรรม รองประธานกลุ่มและหนึ่งในผู้ประกอบการประติมากรรมดินเผาบ้านป่าตาล ก่อนหน้านั้นเคยทำธุรกิจด้านการเกษตรมาหลายแบบ แต่ก็ไม่พบกับความสำเร็จจากกิจการเท่าที่ควร จึงได้หันกลับมายึดอาชีพหลักในการปั้นดินเผาเนื่องจากมีพื้นฐานมาตั้งแต่ยังเด็ก ที่พ่อแม่ได้ปลูกฝังมาด้วยความรักในภูมิปัญญาและต้องการสืบสานให้คงอยู่เรื่อยไป

กิจกรรมการท่องเที่ยวของที่นี่ได้เริ่มต้นจากการที่กลุ่มได้มีการถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาของชุมชนให้กับนักเรียน นักศึกษา รวมถึงประชาชนทั่วไปที่เข้ามาศึกษาดูงาน ในส่วนของการปั้นตุ๊กตาดินเผา การตกแต่งสีเลียนแบบธรรมชาติ และกิจกรรมนั่งรถรางนำเที่ยวชมรอบหมู่บ้านเพื่อเที่ยวชมร้านค้าของแต่ละครัวเรือน

การท่องเที่ยวของชุมชนที่เกิดขึ้นถือเป็นผลพลอยได้จากการสืบสานและรักษาไว้ซึ่งภูมิปัญญาของงานประติมากรรมดินเผา ซึ่งวิถีชีวิตของคนในชุมชนยังคงก้าวเดินไปพร้อมกับอาชีพหลักคือการปั้นตุ๊กตาดินเผา และในอนาคตอาจมีหลายสิ่งหลายอย่างเปลี่ยนแปลงไป แต่ที่ยังคงอยู่คู่ชุมชนคือ งานประติมากรรมดินเผาพร้อมกับคนที่นี่นั่นเอง

3) ขั้นตอนหลังการผลิตสื่อ

เป็นขั้นตอนที่นำชิ้นงานหลังการถ่ายทำมาตัดต่อ บันทึกเสียง ทำเทคนิคพิเศษเช่น การตกแต่งภาพ การย้อมสีภาพ การทำเทคนิคพิเศษทางคอมพิวเตอร์ รวมทั้งการเผยแพร่ชิ้นงานที่ผลิตเสร็จเรียบร้อยลงทางสื่อต่าง ๆ

ขั้นตอนหลังการผลิตสื่อสามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

3.1) การนำบทสคริปต์ไปอัดเป็นเสียงบรรยายโดยเลือกใช้เสียงที่มีความเหมาะสมพร้อมกับตัดต่อให้มีความคมชัดในเสียงมากยิ่งขึ้น จากนั้นจึงนำเสียงที่อัดได้ประกอบกับเพลงบรรเลง เพื่อให้เสียงมีความน่าสนใจและสื่อความหมายอย่างชัดเจน อาศัยโปรแกรม Adobe Audition ในการผลิต

3.2) คณะทำงานได้เลือกภาพวิดีโอทั้งหมดที่ได้ลงพื้นที่ถ่ายทำ จากนั้นจึงนำมาตัดต่อภาพและเสียงเข้าด้วยกันเพื่อเชื่อมโยงภาพและเสียงให้เป็นเรื่องราวเดียวกัน อาศัยโปรแกรมตัดต่อ Adobe Premiere Pro ซึ่งถือว่าสื่อวีดิทัศน์สามารถถ่ายทอดเรื่องราวของการท่องเที่ยวโดยชุมชนของหมู่บ้านป่าตาลได้เป็นอย่างดี

เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ให้ดียิ่งขึ้น ผลงานสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาได้ถูกจัดทำเป็น VTR ในชื่อเรื่อง “ประติมากรรมดินเผาป่าตาล” และบันทึกไว้ในแผ่น DVD ไว้เผยแพร่ให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ (อ้างอิงเพิ่มเติมในภาคผนวก ก)

- #### 4.3 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนตำบลกุดช้าง อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา

(1) เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนมองเห็นคุณค่าของตนเอง เช่น การนำเอาประวัติศาสตร์ของชุมชนมาเผยแพร่ในวงกว้าง

การสื่อสารชุมชนแบบมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้เกิดการบูรณาการทำงานร่วมกันของคนในชุมชนตำบลกีดช้างในแต่ละหมู่บ้านให้ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันสร้างสรรค์และพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่น่าสนใจแห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ ทำให้คนในชุมชนตระหนักความสำคัญและเห็นถึงคุณค่าของวิถีชีวิต (วิถีชีวิตกลุ่มชนชาติพันธุ์บนที่ราบสูง) ประเพณีวัฒนธรรม (ประเพณีและวัฒนธรรมที่ถูก

สืบทอดกันมาทั้งของคนพื้นเมืองและกลุ่มชนชาติพันธุ์) และทรัพยากรธรรมชาติ (น้ำตก ป่าไม้ ภูเขา แก่งน้ำ อากาศ ฯลฯ) มากยิ่งขึ้น เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นแหล่งทำมาหากินและสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนอย่างทั่วถึง และหากสามารถรักษาให้เกิดความยั่งยืนแล้วจะเป็นผลดีต่อชุมชนเป็นอย่างมาก

(2) เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับชาวบ้านที่เข้ามามีส่วนร่วมและเพื่อให้เห็นคุณค่าความคิดและความเชื่อ

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนตำบลกุดช้างทั้งการประชุมหารือ กลุ่มใหญ่จากตัวแทนของแต่ละหมู่บ้านหรือเป็นการหารือกันระหว่างบุคคลในแต่ละหมู่บ้านได้สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชน จนก่อเกิดเป็นการทำงานร่วมกันในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างเต็มศักยภาพและมีการจัดระบบการท่องเที่ยวที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งนี้แต่ละชุมชนได้ทุ่มเทและใส่ใจในการท่องเที่ยวของชุมชนตนเอง จึงจะทำให้การทำงานประสบผลสำเร็จ ความมั่นใจของคนในชุมชนจึงเกิดขึ้นเรื่อย ๆ และพร้อมจะเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ ที่ไม่ขัดต่อวิถีชีวิตและไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ

(3) เพื่อพิสูจน์ความเชื่อของชุมชนที่เคยคิดว่าตนเองไม่สามารถใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ซับซ้อนได้ การเข้าร่วมฝึกอบรมการผลิตสื่อจะพิสูจน์ให้ชาวบ้านเห็นว่า พวกเขาสามารถใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้หากมีโอกาส

คนในชุมชนตำบลกุดช้างพัฒนาตนเองในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะผู้นำกลุ่มที่เห็นได้อย่างชัดเจน จึงทำให้การจัดทำเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในครั้งนี้เป็นไปอย่างรวดเร็ว เพราะคนในชุมชนมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น ถือเป็นบทพิสูจน์หนึ่งของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ต้องเชื่อมโยงกับเครือข่ายและอาศัยเครื่องมือหลายอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่งนักท่องเที่ยวและลูกค้าของชุมชน

(4) เพื่อสร้างทักษะในการสร้างสื่อให้กับชุมชน เพื่อเป็นช่องทางที่ชุมชนจะส่งข่าวสารออกไปจากจุดยืน มุมมอง และทัศนะของตนเอง

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (การประชุมหารือ การเชื่อมโยงเครือข่าย ฯลฯ) ได้เกิดการขยายวงกว้างไปสู่คนภายนอกชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง จึงทำให้การท่องเที่ยวของตำบลกุดช้างเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ถือได้ว่าเป็นทักษะในการสร้างสื่อวิธีการหนึ่งของชุมชนที่เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนั้นแล้วยังมีเครือข่ายและหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาให้การสนับสนุนในการทำสื่อหลากหลายรูปแบบ จึงถือเป็นโอกาสที่คนในชุมชนจะยิ่งพัฒนาทักษะในการสร้างสื่อและพยายามสื่อสารให้ทุกคนเข้าใจในการท่องเที่ยวของชุมชนตำบลกุดช้างต่อไป

(5) เพื่อให้ชุมชนได้แสดงความรู้สึก ปัญหา วิธีการวิเคราะห์ปัญหารวมทั้งวิธีการแก้ปัญหา จากทัศนะของชุมชน

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้สะท้อนปัญหา ความต้องการ และความสำเร็อย่างชัดเจน ทำให้ทุกคนรับทราบและเข้าใจที่ตรงกัน จนก่อเกิดแนวทางในการแก้ไข ปัญหาการท้องเที่ยวของชุมชนตำบลกีดช้างที่มีทิศทางแน่นอน จึงทำให้ชุมชนแห่งนี้ประสบ ผลสำเร็จในการท้องเที่ยวในระดับหนึ่งหากเปรียบเทียบกับชุมชนท้องเที่ยวอื่น ๆ ในจังหวัด เชียงใหม่ อีกทั้งมุมมองและทัศนะในการท้องเที่ยวของชุมชนก็เปลี่ยนไป ยอมรับในการท้องเที่ยว ของชุมชนมากยิ่งขึ้น แต่ก็พร้อมรับมือกับกระแสของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

(6) ผลจากการสื่อสารของชุมชนที่เกิดจากการริเริ่มของบางส่วนของชุมชน หรือจาก ชุมชนใดชุมชนหนึ่ง จะช่วยยกระดับ ความมีสติและความรับผิดชอบให้กับทั้งชุมชนหรือชุมชน อื่น ๆ เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะผลจากการใช้กระบวนการพัฒนาระบบบนล่างนั้น ไม่เพียงแต่จะไม่ได้ออกผลตามที่คาดหวังเอาไว้เท่านั้น หากทว่ายังทิ้งร่องรอยแห่งความสูญเสียในเชิง ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ด้วย กล่าวคือ ชาวบ้านจะเกิดวัฒนธรรมแห่งการพึ่งพา การรอคอยความช่วยเหลือจากภายนอก และไม่เชื่อมั่นว่าตนเองจะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วย ความสามารถของตนเอง

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นเสมือนการพูดคุยและตกทายเป็น กิจกรรมประจำวัน และยังไปกว่านั้นคือการปฐมนิเทศความคิดให้ตรงกัน ทำให้ชุมชนตำบล กีดช้างเป็นชุมชนหนึ่งที่พึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริง อีกทั้งยังคงพยายามรักษาภูมิปัญญา วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ไม่ให้สูญหายไปด้วยวิธีการและเทคนิคหลายรูปแบบ เช่น นำ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิมมาเป็นจุดขายเพื่อสร้างความน่าสนใจให้นักท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนี้แล้วการที่ชุมชนตำบลกีดช้างมีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามามากมายให้การสนับสนุนใน ระยะเวลาที่ผ่านมา ทำให้ได้เรียนรู้ถึงสิ่งสำคัญที่ว่า ไม่มีใครสามารถพัฒนาชุมชนและการ ท่องเที่ยวของชุมชนได้ดีเท่ากับคนในชุมชนเอง จึงเป็นบทสรุปที่เข้าใจของคนในชุมชนว่า การ พึ่งพาตนเองเป็นสิ่งสำคัญที่สุด หากแต่สามารถสร้างเครือข่ายและร่วมงานกับชุมชนหรือ หน่วยงานอื่น ๆ ได้ตามความสมควร

ทั้งนี้กระบวนการในการผลิตสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของกลุ่มท้องเที่ยวชุมชนตำบล กีดช้างเพื่อการท้องเที่ยวโดยชุมชนมีขั้นตอนของกระบวนการผลิตสื่อวีดิทัศน์ออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการผลิตสื่อ ขั้นการผลิตสื่อ และขั้นหลังการผลิตสื่อ ดังนี้

1) ขั้นตอนการผลิตสื่อ

เป็นขั้นตอนตั้งแต่การรับโจทย์ปัญหา หรือ การรับการมอบหมายให้ผลิตสื่อ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล สถานการณ์ด้านการสื่อสารและที่เกี่ยวข้องรวมทั้งสินค้าและบริการหรือประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมาย แล้วนำมาสร้างสรรค์แนวความคิดหลัก (concept) และคิดวิธีการนำเสนอตามสื่อต่าง ๆ (execution) บุคคลที่ทำงานในฝ่ายนี้ เช่น ฝ่ายบริหารงานลูกค้า เจ้าของสินค้า ฝ่ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ นักสร้างสรรค์งานนิเทศศาสตร์ ผู้อำนวยการฝ่ายสร้างสรรค์ ผู้อำนวยการฝ่ายการตลาด ผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานลูกค้า ผู้เขียนบทผู้ควบคุมการผลิต ผู้อำนวยการสร้างภาพยนตร์ เป็นต้น

คนในชุมชนกลุ่มต่าง ๆ ทั้งกลุ่มนวดแผนไทย กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มล่องแก่ง ฯลฯ ได้ปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับการจัดทำสื่อวีดิทัศน์การท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลกุดช้าง จนสามารถกำหนดรูปแบบของรายละเอียดที่ต้องการนำเสนอให้กับนักท่องเที่ยวได้รับชมและทราบถึงการท่องเที่ยวของที่นี่ยังแท้จริง โดยเน้นถึงความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีธรรมชาติเป็นศูนย์กลางและผสานเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนในชุมชน ซึ่งจะมีทั้งการแนะนำการเดินทางจากตัวเมืองเชียงใหม่มายังตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง และแสดงให้เห็นถึงกิจกรรมขี่ช้าง ล่องแก่ง เดินป่าชมน้ำตก กิจกรรมนวดแผนไทย และโฮมสเตย์ จากนั้นจึงวางแผนเพื่อกำหนดเวลาอย่างแน่นอนและจัดเตรียมสถานที่ให้พร้อมในการดำเนินงาน อันจะทำให้คณะทำงานสามารถดำเนินการถ่ายทำได้อย่างมีระบบและคนในชุมชนเข้าใจและมีความพร้อมต่อการทำงาน นอกจากนี้จึงได้ค้นหาข้อมูลและรายละเอียดเพิ่มเติมของชุมชนตำบลกุดช้างอื่น ๆ เพื่อที่จะนำไปสู่การเขียนเป็นบทสรุปต่อไป มีรายละเอียดดังนี้

เมืองกุดเป็นเมืองโบราณ เข้าใจว่าจะสร้างโดยเจ้าเมืองเชื้อสายลัวะหรือละว้า ประมาณว่า รุ่นเดียวกับ เมืองเชียงใหม่ เมืองพร้าว เมืองแหง ประมาณ 600-700 ปี ล่วงมาแล้ว หลักฐานที่พบในวิหารหลังเก่าจารึกไว้ว่า สร้างปี พ.ศ. 2282 คาดว่าจะมีผู้มาบูรณะวัด และ ออจารึกปี พ.ศ. ที่ทำการบูรณะก็เป็นที่น่าสังเกต ซึ่งจากหลักฐานที่ สมเด็จพระนเรศวรมหาราชเสด็จสวรรคต นั้นตรงกับ พ.ศ. 2148 และที่พระองค์ได้ทรงปลูกต้นโพธิ์ไว้ยังคงเห็นรูปร่าง ดังนั้น คาดว่าเมืองกุดหรือกุดช้างจะสร้างขึ้นก่อนปี พ.ศ. 2148

ในปี พ.ศ. 2435 หมู่ 1 บ้านเมืองกุดเคยเป็นสถานที่ตั้งของแขวง เรียกว่า แขวงเมืองกุด ซึ่งมีขุนกุด ศิริวงศ์ เป็นผู้ควบคุมดูแลในสมัยนั้น ต่อมาได้เปลี่ยนเป็นตำบลกุดช้าง มีกำนันเป็นผู้ปกครอง

เนื่องจากหมู่บ้านกีดช้างเป็นหมู่บ้านที่มีต้นทุนทางธรรมชาติที่ดีมากอยู่แล้วจึงทำให้มีการเข้ามาลงทุนของกลุ่มนักลงทุน (เอกชน) ทำให้เกิดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่รองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างครบวงจร ทางหมู่บ้านกีดช้างจึงเห็นแนวทางการหารายได้จึงเกิดการรวมกลุ่มกันโดยมีการก่อตั้งกลุ่มนวดแผนโบราณเมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2556 โดยมีงบประมาณจากรัฐบาลให้ผู้เชี่ยวชาญหรือครูสอนการนวดแผนไทยเข้ามาสอนชาวบ้านที่สนใจถึงในหมู่บ้าน จึงกลายเป็นอีกอาชีพเสริมให้กับชาวบ้านเพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยว และอีกอย่างคือการทำโฮมสเตย์เพื่อเป็นที่พักให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวและต้องการค้างคืน ส่วนการจัดทัวร์นั้นทางหมู่บ้านจะมีโปรโมชั่นให้กับนักท่องเที่ยวที่ติดต่อผ่านทางเว็บไซต์ของทางองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จะมีให้เลือกกันตามความต้องการหรือเวลาที่นักท่องเที่ยวต้องการ ส่วนด้านราคานั้นจะเป็นราคาที่ขอมเยาว่าการใช้บริการกับทางเอกชนโดยตรงอย่างแน่นอน

2) ขั้นตอนการผลิตสื่อ

เป็นขั้นตอนที่ฝ่ายผลิตหรือบริษัทที่รับจ้างผลิตสื่อดำเนินการต่อในขั้นตอนนี้จะต้องมีการนำแนวคิดหลักที่ผ่านการคิดสร้างสรรค์แล้วถ่ายทอดออกมาเป็นบท (script) มาทำการผลิตให้ได้ตามที่นักสร้างสรรค์ได้คิดงานไว้ โดยจะมีการคัดเลือกสถานที่ นักแสดง อุปกรณ์การถ่ายทำเกี่ยวกับ แสง สี เสียง กล้องถ่ายภาพ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง การบันทึกเสียง การทำเทคนิคพิเศษ อุปกรณ์ประกอบฉาก การทำงานในขั้นตอนนี้มีบุคลากรที่เกี่ยวข้องมาก การทำงานมีความละเอียดอ่อนและซับซ้อน กระบวนการทำงานเป็นทีมที่มีความสำคัญมาก บุคลากรที่ทำงานในฝ่ายนี้ได้แก่ ช่างภาพ ช่างบันทึกเสียง ช่างจัดแสง นักแสดง ฝ่ายตกแต่งฉาก สถานที่ ฝ่ายทำเทคนิคพิเศษ ผู้กำกับ ผู้ควบคุมการผลิต บรรณาธิการ ช่างอาร์ตเวิร์ค กราฟิคดีไซน์เนอร์ ช่างวาดภาพ ช่างเทคนิค เป็นต้น

ขั้นตอนของการผลิตสื่อ นั้น คณะทำงานได้ดำเนินการลงพื้นที่ยังชุมชนตามกลุ่มต่าง ๆ เพื่อใช้กล้องวิดีโอในการถ่ายทำ ทั้งนี้คนในชุมชนได้เตรียมความพร้อมของคน อุปกรณ์ และสถานที่เป็นที่เรียบร้อย การถ่ายทำจึงดำเนินการไปได้ด้วยดีและอยู่ภายใต้บทสรุป ดังนี้

การท่องเที่ยวชุมชนกีดช้าง อยู่ในเขตตำบลกีดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ไปทางทิศเหนือ ระยะทางประมาณ 64 กิโลเมตร หมู่บ้านกีดช้างมีความโดดเด่นทางด้านทรัพยากรธรรมชาติจึงมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และกิจกรรมการท่องเที่ยวหลากหลายให้นักท่องเที่ยวได้มาเที่ยวชมกันอย่างมากมาย

กิจกรรมแรก คือ กิจกรรมนั่งหลังช้างเพื่อเที่ยวชมดูวิวทิวทัศน์ภายในตำบลกีดช้างอย่างทั่วถึงและได้บรรยากาศสุด ๆ

กิจกรรมที่สอง เป็นกิจกรรมที่ตื่นเต้นสนุกสนาน นั่นคือการนั่งเรือยางในแม่น้ำแดง ซึ่งการที่นักท่องเที่ยวจะลงเรือนั้นจะต้องสวมอุปกรณ์ความปลอดภัยก่อน ด้วยเสื้อชูชีพ หมวกกันน็อกและฟังคำสั่งแนะจากผู้บังคับเรือว่าควรปฏิบัติตามคำสั่งอย่างไรบ้างเพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเองและที่สำคัญนักท่องเที่ยวจะต้องช่วยกันยกเรือลงไปในจุด start ถือเป็นกิจกรรมที่ท่องเที่ยวจะต้องทำกันทุกกลุ่ม

กิจกรรมที่สาม คือกิจกรรมเที่ยวชมสถานที่ที่สำคัญในหมู่บ้านอย่างเช่น หมู่บ้านชาวเขา น้ำตกและวัดเมืองก๊าด เป็นต้น

หลังจากทำกิจกรรมหากต้องการผ่อนคลายกล้ามเนื้อทางหมู่บ้านก็มีบริการนวดแผนไทยให้กับนักท่องเที่ยวอีกด้วย และหากนักท่องเที่ยวอยากพักค้างคืนที่นี่ หมู่บ้านก๊าดช้างก็มีโฮมสเตย์ไว้รองรับ โดยมีให้เลือกสรรกันหลายหลังตามความพึงพอใจ กิจกรรมเหล่านี้เป็นเพียงกิจกรรมบางส่วนของที่นี่เท่านั้น หากนักท่องเที่ยวที่รักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติชอบกลิ่นไอบรรยากาศที่สวยงามอย่างแท้จริงรับรองว่าท่านจะมีสุขภาพจิตใจที่ดีขึ้นอย่างแน่นอน

3) ขั้นตอนหลังการผลิตสื่อ

เป็นขั้นตอนที่นำชิ้นงานหลังการถ่ายทำมาตัดต่อ บันทึกเสียง ทำเทคนิคพิเศษเช่น การตกแต่งภาพ การย้อมสีภาพ การทำเทคนิคพิเศษทางคอมพิวเตอร์ รวมทั้งการเผยแพร่ชิ้นงานที่ผลิตเสร็จเรียบร้อยแล้วทางสื่อต่าง ๆ

ขั้นตอนหลังการผลิตสื่อสามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

3.1) การนำบทสคริปต์ไปอัดเป็นเสียงบรรยายโดยเลือกใช้เสียงที่มีความเหมาะสมพร้อมกับตัดต่อให้มีความคมชัดในเสียงมากยิ่งขึ้น จากนั้นจึงนำเสียงที่อัดได้ตัดต่อประกอบกับเพลงบรรเลงที่ได้คัดเลือก เพื่อให้เสียงของวิดีโอทัศนมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น อาศัยโปรแกรม Adobe Audition ในการผลิต

3.2) คณะทำงานได้เลือกภาพวิดีโอทั้งหมดที่ได้ลงพื้นที่ถ่ายทำ รวมถึงภาพนิ่งที่เก็บรวบรวมไว้ จากนั้นจึงนำมาตัดต่อภาพและเสียงเข้าด้วยกันเพื่อเชื่อมโยงภาพและเสียงให้เป็นเรื่องราวเดียวกัน อาศัยโปรแกรมตัดต่อ Adobe Premiere Pro ซึ่งถือว่าสื่อวิดีโอทัศนสามารถถ่ายทอดเรื่องราวของการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลก๊าดช้างได้อย่างน่าสนใจและนำเสนอรายละเอียดได้อย่างสมบูรณ์

3.3) การวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะสื่อวีดิทัศน์ ทำโดยผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย

(1) นางวัฒนา จตุรสีทธา	กิจวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น
(2) อ.ดร.กัญพัชรี กล่อมธงเจริญ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
(3) นายบุญสม รัตนานิธิวัฒน์	ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1
จังหวัดเชียงใหม่
(4) คุณอุทัยวรรณ มินสุวรรณ	สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัด
เชียงใหม่
(5) อ.กมลนัฏร จิตร์กุล ณ อยุธยา	มหาวิทยาลัยพายัพ
(6) อ.ดร.ภาวินี จันทรวีจิตร	มหาวิทยาลัยพะเยา
(7) ผศ.ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง	คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเชียงใหม่

เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ให้ดียิ่งขึ้น ผลงานสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาได้ถูกจัดทำเป็น VTR ในชื่อเรื่อง “การท่องเที่ยวของตำบลกืดช้าง” และบันทึกไว้ในแผ่น DVD ไว้เผยแพร่ให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ (อ้างอิงเพิ่มเติมภาคผนวก ก)

4.4 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านปางห้วยลาน ตำบลลองใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

การผลิตสื่อโดยอาศัยเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านปางห้วยลาน ตำบลลองใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม โดยเป้าหมายของการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้เกิดการสื่อสารชุมชนแบบมีส่วนร่วมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย

- (1) เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนมองเห็นคุณค่าของตนเอง เช่น การนำเอาประวัติศาสตร์ของชุมชนมาเผยแพร่ในวงกว้าง

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนโดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนได้ทำให้ประวัติศาสตร์ (ด้านอาชีพ เช่น การทอผ้าและการจักสาน) ทรัพยากรธรรมชาติ (อ่างเก็บน้ำห้วยลาน ป่าไม้ชุมชน เถาวัลย์ที่มีอายุกว่า 1,000 ปี และต้นไม้มงคลประจำ 76 จังหวัด) และโบราณสถาน (พระธาตุคอกย้อมและเตาเผาสังคโลก) ของที่นี่มีความสำคัญมากยิ่งขึ้น เพราะทุกคนต้องการพัฒนาสิ่งเหล่านี้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดตราตรึงใจ

แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามา อีกทั้งยังมีสืบค้นประวัติในจุดต่าง ๆ เพื่อสร้างฐานข้อมูลที่มีระบบยิ่งขึ้น ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวเกิดจากการกระตุ้นเตือนของกันและกันในชุมชนให้มองเห็นคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนและจะคงรักษาไว้ตลอดไป

(2) เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับชาวบ้านที่เข้ามามีส่วนร่วมและเพื่อให้เห็นคุณค่าความคิดและความเชื่อ

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกทุกคน จึงเกิดการปรับกระบวนการที่สันทัดความคิดให้เป็นไปในแนวทางที่ตรงกัน ทั้งนี้การท่องเที่ยวที่จะดำเนินการจะต้องเกิดประโยชน์ต่อชุมชนโดยภาพรวมไม่ส่วนใดก็ส่วนหนึ่งและจะต้องไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของชุมชน แม้ว่ากลุ่มจะเพิ่งเริ่มพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง แต่ด้วยความตั้งใจของสมาชิกทุกคนได้ทำให้กลุ่มเข้มแข็งขึ้นจากเดิมเป็นอย่างมาก หากการท่องเที่ยวของที่นี่จะประสบผลสำเร็จหรือไม่ก็ตาม แต่คนในชุมชนยังคงรักและพร้อมจะสื่อสารส่งต่อไปยังคนภายนอกชุมชนเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและประวัติศาสตร์ของชุมชนบ้านปางห้วยลาน

(3) เพื่อพิสูจน์ความเชื่อของชุมชนที่เคยคิดว่าตนเองไม่สามารถใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ซับซ้อนได้ การเข้าร่วมฝึกอบรมการผลิตสื่อจะพิสูจน์ให้ชาวบ้านเห็นว่า พวกเขาสามารถจะใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้หากว่ามีโอกาส

สมาชิกในกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านปางห้วยลานยังถือว่าขาดความเชี่ยวชาญในเทคโนโลยีสมัยใหม่มาก แต่หากเปรียบเทียบกับในอดีตที่ผ่านมาถือว่าพัฒนาได้ดียิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนก็ได้สร้างความตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญของเทคโนโลยีสมัยใหม่มากยิ่งขึ้น ซึ่งเมื่อมีหน่วยงานและเครือข่ายต่าง ๆ เข้ามาให้การสนับสนุนในการทำสื่อประชาสัมพันธ์และการเรียนรู้ สมาชิกทุกคนก็พร้อมให้ความร่วมมือได้อย่างเต็มความสามารถ เพราะมีการเปิดใจรับสิ่งใหม่ ๆ และมีความเข้าใจเป็นอย่างดี ทั้งนี้การดำเนินงานที่ผ่านมาถือเป็นบทพิสูจน์หนึ่งว่ากลุ่มสามารถปรับตัวและเชื่อมโยงการทำงานผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้หากเพียงแต่ต้องมีตัวกลางเชื่อมโยงและประสานเท่านั้นเอง

(4) เพื่อสร้างทักษะในการสร้างสื่อให้กับชุมชน เพื่อเป็นช่องทางที่ชุมชนจะส่งข่าวสารออกไปจากจุดยืน มุมมอง และทัศนคติของตนเอง

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้สร้างทักษะให้กับสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านปางห้วยลานในการสื่อสารระหว่างบุคคลมากยิ่งขึ้น ทำให้กลุ่มได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนท่องเที่ยวอื่น ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ เกี่ยวกับมุมมองและแนวคิดต่อการท่องเที่ยวของชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่และในประเทศไทย ตลอดจนอุปสรรคปัญหาและความสำเร็จที่

เกิดขึ้น การสร้างสื่อจึงไม่ใช่เรื่องยากของคนในชุมชนอีกต่อไป หากแต่เพียงควรกำหนดเป้าหมายของการส่งข่าวสารไปยังกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน

(5) เพื่อให้ชุมชนได้แสดงความรู้สึก ปัญหา วิธีการวิเคราะห์ปัญหารวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาจากทัศนะของชุมชน

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ทุกคนพยายามปรับแนวคิดในการทำงานร่วมกันและเกิดความรู้สึกเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวของชุมชน ทำให้อุปสรรคและปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งถูกแก้ไขจากการร่วมกันวิเคราะห์และการระดมความคิดเห็นจนนำไปสู่การสรุปผลที่ชัดเจน และนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

(6) ผลจากการสื่อสารของชุมชนที่เกิดจากการริเริ่มของบางส่วนเลี้ยวของชุมชน หรือจากชุมชนใดชุมชนหนึ่ง จะช่วยยกระดับ ความมีสติและความรับผิดชอบให้กับทั้งชุมชนหรือชุมชนอื่น ๆ เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะผลจากการใช้กระบวนการพัฒนาระบบบนล่างนั้น ไม่เพียงแต่จะไม่ได้ผลตามที่คาดหวังเอาไว้เท่านั้น หากทว่ายังทิ้งร่องรอยแห่งความสูญเสียในเชิงภูมิปัญญาและวัฒนธรรมเอาไว้ด้วย กล่าวคือ ชาวบ้านจะเกิดวัฒนธรรมแห่งการพึ่งพา การรอคอย ความช่วยเหลือจากภายนอก และไม่เชื่อมั่นว่าตนเองจะแก้ไขปัญหาดัง ๆ ได้ด้วยความสามารถของตนเอง

การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านปางห้วยลานยังถือว่าเพิ่งเริ่มต้น จึงยังขาดประสบการณ์และแผนการรับมือของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามาเพื่อหวังผลประโยชน์เพียงอย่างเดียว การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจึงเป็นเสมือนเกราะป้องกันไม่ให้สมาชิกกลุ่มเคยชินกับการเข้ามาสนับสนุนของหน่วยงานต่าง ๆ แต่หากสมาชิกกลุ่มยังคงขึ้นหัดด้วยตนเอง แต่เรียนรู้ประสบการณ์และโอกาสจากหน่วยงานและเครือข่ายที่เข้ามาทำงานร่วมกันอย่างจริงจังแล้ว จะส่งผลให้กลุ่มเกิดการพัฒนากิจการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืนและไม่ขัดต่อพฤติกรรมของคนในชุมชน

ทั้งนี้กระบวนการในการผลิตสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาด้านประวัติศาสตร์ของกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านปางห้วยลาน มีขั้นตอนของกระบวนการผลิตสื่อออกเป็น 3 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นตอนการผลิตสื่อ ขั้นการผลิตสื่อ และขั้นหลังการผลิตสื่อ ดังนี้

1) ขั้นตอนการผลิตสื่อ

เป็นขั้นตอนตั้งแต่การรับโจทย์ปัญหา หรือ การรับการมอบหมายให้ผลิตสื่อ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล สถานการณ์ด้านการสื่อสารและที่เกี่ยวข้องรวมทั้งสินค้าและบริการหรือประเด็นทางสังคม การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมาย แล้วนำมาสร้างสรรค์แนวความคิดหลัก (concept) และคิดวิธีการนำเสนอตามสื่อต่าง ๆ (execution) บุคคลที่ทำงานในฝ่ายนี้ เช่น ฝ่าย

บริหารงานลูกค้า เจ้าของสินค้า ฝ่ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ นักสร้างสรรค์งานนิเทศศาสตร์ ผู้อำนวยการฝ่ายสร้างสรรค์ ผู้อำนวยการฝ่ายการตลาด ผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานลูกค้า ผู้เขียนบท ผู้ควบคุมการผลิต ผู้อำนวยการสร้างภาพยนตร์ เป็นต้น

ขณะทำงานในการจัดทำสื่อวีดิทัศน์ได้ประหลาดหรือกับกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านปางห้วยลาน เพื่อระดมความคิดเห็นในการวางแผนนำเสนอสื่อวีดิทัศน์การท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยต้องการแสดงให้เห็นถึงแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจของชุมชนในภาพรวมให้มากที่สุด ซึ่งจะไม่นับเฉพาะจุดใดจุดหนึ่งเท่านั้น ซึ่งจะเริ่มจากการแนะนำให้รู้จักหมู่บ้านปางห้วยลานและนำไปสู่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ได้แก่ อ่างเก็บน้ำห้วยลาน การเยี่ยมชมธรรมชาติของชุมชน การปั่นจักรยานชมถ้ำวาลย์ที่มีอายุกว่า 1,000 ปี ชมพระธาตุดอยง่อม ดันไม้มั่งคั่ง ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดเชียงใหม่ เตาเผาสังคโลก และภูมิปัญญาชาวบ้าน อันจะทำให้ผู้รับชมสื่อเห็นถึงความหลากหลายทางประวัติศาสตร์ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่นี่และจะสามารถตัดสินใจและเลือกมาเที่ยวได้ตามความเหมาะสมและระยะเวลา จากนั้นจึงได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินงานที่ชัดเจนเพื่อให้ทุกคนทราบและพร้อมดำเนินงานอย่างเต็มที่และไม่กระทบต่องานหลักที่ทำอยู่ นอกจากนั้นแล้วยังได้ศึกษาหาข้อมูลและรายละเอียดเพิ่มเติมของชุมชนบ้านปางห้วยลานและเรื่องราวของการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อที่จะนำไปสู่การเขียนเป็นบทสรุปต่อไป มีรายละเอียดดังนี้

เดิมบ้านปางปาลาน มีพื้นที่เป็นป่าเป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การเกษตร ได้มีราษฎรจากบ้านเหล่าแม่ผาเหนือ หมู่ 6 ซึ่งอยู่ห่างจากพื้นที่หมู่บ้านปางประมาณ 1,500 เมตร มาทำสวนทำไร่ แล้วถางป่าและได้พบป่า (คือ โกลนเหลวม) ที่มีพื้นที่ประมาณ 2 งาน) อยู่ทางทิศตะวันออก มีน้ำไหลตลอดปี จึงเป็นที่มาของคำว่า “ปาง” พอมาถึง พ.ศ. 2530 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จสำรวจพื้นที่ที่จะสร้างอ่างเก็บน้ำ มีพระราชดำรัสสร้างอ่างเก็บน้ำและพระราชทานนามว่า “ห้วยลาน” คำว่าลาน คือ ดันไม้ชนิดหนึ่งที่เหมือนถ้ำตันดาออกลูกครั้งเดียวแล้วก็ตาย ดันลานที่มีอยู่ต้นน้ำครั้งสมัยโบราณจึงได้ชื่อว่า ลำน้ำห้วยลาน จึงทำให้ชื่อของหมู่บ้านมีคำว่าที่เรียก และเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป ที่ไม่เป็นทางการ คือ บ้านปางห้วยลาน ส่วนชื่อที่เป็นทางการจะเรียกว่า “บ้านปาง” มาจนถึงปัจจุบัน ชุมชนมีอาชีพด้านการเกษตรและทำปศุสัตว์ ผลิตภัณฑ์หลายชนิด และรับจ้างทั่วไปเป็นที่ตั้งของอ่างเก็บน้ำห้วยลานตามโครงการพระราชดำริฯ ซึ่งพลิกพื้นผิวดินแห่งนี้จากที่แห้งแล้งมาเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้ กลายเป็นต้นน้ำที่สำคัญในการทำเกษตรของชาวบ้าน ธรรมชาติที่สวยงาม ดอยง่อมที่ตั้งของถ้ำซึ่งบรรจุอัฐิครูบาเจ้าศรีวิชัย และยังคงค้นพบเตาเผาเครื่องถ้วยสังคโลก สิ่งเหล่านี้ซึ่งมีทั้งประวัติศาสตร์ชุมชนที่น่าจารึกจดจำและเกิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชที่ทรงพระมหากรุณาธิคุณอย่างใหญ่หลวงต่อปวงประชาราษฎร์ของพระองค์

ในอดีตสภาพแวดล้อมในชุมชนบ้านปางห้วยลานเป็นหมู่บ้านที่แห้งแล้งมาก จึงทำให้ขาดแคลนน้ำในการทำเกษตรและเอาน้ำกินน้ำใช้ สภาพดินขาดความอุดมสมบูรณ์การเพาะปลูกได้ผลที่ไม่ดีมาก จึงมีโครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยลาน อ่างเก็บน้ำดอยโดน และอ่างเก็บน้ำห้วยป่าไร่ ซึ่งเป็นเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เป็นแหล่งกักเก็บน้ำในการทำเกษตร และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทิวทัศน์สวยงาม

เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านปางห้วยลาน เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2556 มีสมาชิกทั้งหมด 13 คน โดยแบ่งการท่องเที่ยวออกเป็น 2 กลุ่ม การเข้ามาท่องเที่ยวของชาวต่างชาติหรือชาวพื้นราบชาวบ้านของหมู่บ้านปางห้วยลาน ได้เล่าให้ฟังถึงนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้านมีนักท่องเที่ยวกลุ่มหนึ่งเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมเยือนในหมู่บ้านซึ่งกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวทำคือ การเดินเที่ยวชมบริเวณโดยรอบของหมู่บ้าน ชมวิถีชีวิตของชาวบ้านจึงทำให้หมู่บ้านปางห้วยลานเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยแหล่งธรรมชาติและวิถีชีวิตพื้นบ้านของคนในชุมชนหมู่บ้านปางห้วยลาน โดยชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวนี้

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว มีการเตรียมความพร้อมของชุมชน เสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรในชุมชนให้สามารถดำเนินการได้เอง มีการประสานความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเกิดการสนับสนุนให้ชุมชนสามารถจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนได้เอง

ลักษณะการท่องเที่ยวของชุมชนนั้นจะการเข้ามาท่องเที่ยวของชาวต่างชาติหรือชาวพื้นราบชาวบ้านของหมู่บ้านปางห้วยลาน ได้เล่าให้ฟังถึงนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้านมีนักท่องเที่ยวกลุ่มหนึ่งเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมเยือนในหมู่บ้านซึ่งกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวทำคือ การเดินเที่ยวชมบริเวณโดยรอบของหมู่บ้าน ชมวิถีชีวิตของชาวบ้านแต่ส่วนใหญ่จะชอบเดินทางเที่ยวชมโดยใช้ชมอ่างเก็บน้ำ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่เหมาะสมกับกลุ่มที่ชอบกิจกรรมในบรรยากาศสบาย ๆ ผ่านชุมชนที่ยังมีความสงบเงียบ เรียบง่าย จะเห็นวิวทุ่งนา และภูเขา ในเส้นทางจะผ่านศูนย์ข้อมูลชุมชน กลุ่มทอผ้า กลุ่มจักสาน ภายในหมู่บ้าน แปลงไม้มงคลประจำจังหวัด ศูนย์วิจัยพัฒนาประมงน้ำจืดเชียงใหม่ วนรอบอ่างเก็บน้ำ หมู่บ้านปางห้วยลานมีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลายและอุดมสมบูรณ์ ประกอบกับหมู่บ้านปางห้วยลานเป็นหมู่บ้านที่ได้รับภายใต้โครงการพัฒนาพื้นที่ห้วยลานอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ เป็นแหล่งกักเก็บน้ำในการทำเกษตรและเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทิวทัศน์สวยงาม และในเขตพื้นที่อุทยาน

แห่งชาติแม่ตะไคร้ ตั้งอยู่หมู่ 8 บ้านปง ยังมีแปลงไม้มุงกลประจำจังหวัด และศูนย์วิจัยและพัฒนา ประมงน้ำจืดเชียงใหม่ เป็นสถานที่เลี้ยงพ่อแม่พันธุ์ และอนุบาลพันธุ์ปลา ส่วนใหญ่เป็นปลานิล ปลาตะกิมและปลากดหลวง เพื่อแจกจ่ายให้แก่ชาวบ้านทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่นำไปเลี้ยงเพื่อ เป็นอาชีพ และยังมีผลิตภัณฑ์ในชุมชนจากกลุ่มอาชีพต่าง ๆ อาทิ กลุ่มทอผ้า กลุ่มแปรรูปจากผ้าทอ กลุ่มจักสานจากหวายที่มาจากป่าห้วยลานตามพระราชดำริของในหลวงที่ให้ปลูกหวายในป่า ห้วยลานเพื่อให้ชาวบ้านนำมาสร้างผลิตภัณฑ์เป็นรายได้เสริม เป็นต้นจึงทำให้หมู่บ้านปงห้วยลาน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยแหล่งธรรมชาติและวิถีชีวิตพื้นบ้านของคน ในชุมชนหมู่บ้านปงห้วยลาน นอกจากนั้นแล้วยังมีการท่องเที่ยวโดยชุมชนการท่องเที่ยวโดย ชุมชนเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ ท่องเที่ยว มีการเตรียมความพร้อมของชุมชน เสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรในชุมชนให้สามารถ ดำเนินการได้เอง มีการประสานความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและ ทางอ้อมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเกิดการสนับสนุนให้ชุมชนสามารถจัดการการ ท่องเที่ยวในชุมชนได้เองและเท่าเทียมเป็นการผลักดันนโยบายของจังหวัดเชียงใหม่ที่ต้องการ พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้บังเกิดผลในด้านปฏิบัติ อันจะส่งผลถึงการพัฒนาศักยภาพทั้งด้าน กายภาพและคุณภาพของคนในชุมชน รวมถึงเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็งและอยู่ได้อย่างยั่งยืน บ้านปง หมู่ที่ 8 ของตำบลออนใต้ เป็นที่ตั้งของอ่างเก็บน้ำห้วยลานตามโครงการพระราชดำริของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งพลิกพื้นที่ดินแผ่นดินแห้งนี้จากที่แห้งแล้งมาเป็น พื้นที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้ เป็นต้นน้ำที่สำคัญในการทำการเกษตรของชาวบ้าน ธรรมชาติที่ สวยงาม คอยงมที่ตั้งของถ้ำซึ่งบรรจุอัฐิรูปเจ้าศรีวิชัย และยังขุดค้นพบเตาเผาเครื่องถ้วยสำริด แก้ว สิ่งเหล่านี้ซึ่งมีทั้งประวัติศาสตร์ชุมชน วิถีชีวิต และวัฒนธรรม ทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดม สมบูรณ์ล้วนเป็นทุนที่สำคัญในการสร้างเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ซึ่งจะสามารถใช้เป็น เครื่องมือในการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนบ้านปงแห่งนี้ให้มีรายได้เสริมจากกิจกรรม การท่องเที่ยวที่ได้รับการพัฒนาและส่งเสริมจนส่งผลให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของ ทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาดั้งเดิมเกิดจิตสำนึกในการฟื้นฟู อนุรักษ์ และสืบทอดทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ให้เป็นมรดกตกทอดสู่ลูกสู่หลานอันจะนำไปสู่การ พัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

2) ขั้นตอนการผลิตสื่อ

เป็นขั้นตอนที่ฝ่ายผลิตหรือบริษัทที่รับจ้างผลิตสื่อดำเนินการต่อในขั้นตอนนี้ จะต้องมีการนำแนวคิดหลักที่ผ่านการคิดสร้างสรรค์แล้วถ่ายทอดออกมาเป็นบท (script) มาทำการ ผลิตให้ได้ตามที่นักสร้างสรรค์ได้คิดงานไว้ โดยจะมีการคัดเลือกสถานที่ นักแสดง อุปกรณ์การ

ถ่ายทำเกี่ยวกับ แสง สี เสียง กล้องถ่ายภาพ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง การบันทึกเสียง การทำเทคนิคพิเศษ อุปกรณ์ประกอบฉาก การทำงานในขั้นตอนนี้มีบุคลากรที่เกี่ยวข้องมาก การทำงานมีความละเอียดอ่อนและซับซ้อน กระบวนการทำงานเป็นทีมมีความสำคัญมาก บุคลากรที่ทำงานในฝ่ายนี้ ได้แก่ ช่างภาพ ช่างบันทึกเสียง ช่างจัดแสง นักแสดง ฝ่ายตกแต่งฉาก สถานที่ ฝ่ายทำเทคนิคพิเศษ ผู้กำกับ ผู้ควบคุมการผลิต บรรณาธิการ ช่างอาร์ตเวิร์ค กราฟิกดีไซน์เนอร์ ช่างวาดภาพ ช่างเทคนิค เป็นต้น

ขั้นตอนของการผลิตสื่ออื่น คณะทำงานได้ดำเนินการลงพื้นที่ยังชุมชนเพื่อใช้กล้องวิดีโอในการถ่ายทำ ทั้งนี้คนในชุมชนได้เตรียมสถานที่ที่เป็นที่เรียบร้อย โดยการถ่ายทำอยู่ภายใต้บทศรียุค ดังนี้

บรรยาย - การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านห้วยลาน เกิดจากการรวมกลุ่มของคนในชุมชน เพื่อแนะนำให้นักท่องเที่ยวรู้จักสถานที่ที่เป็นธรรมชาติและนำศึกษา ชุมชนบ้านปางเป็นที่ตั้งของอ่างเก็บน้ำห้วยลานตามโครงการพระราชดำริที่พลิกฟื้นผืนป่าแผ่นดินแห่งนี้ จากที่แห้งแล้งมาเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้

สัมภาษณ์ - ชาวบ้านมีน้ำกินน้ำใช้ น้ำทำเกษตร ได้อยู่ดีกินดี แต่ก่อนพื้นที่แห่งนี้ เป็นพื้นที่แห้งแล้งที่สุดของตำบลออนใต้ พ่อค้าชาวบ้านได้มอบพื้นที่ให้กับในหลวง

บรรยาย - กิจกรรมที่น่าสนใจในการเยี่ยมชมธรรมชาติของชุมชน การปั่นจักรยาน เป็นกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้นให้เหมาะกับกลุ่มที่ชอบจักรยานในบรรยากาศสบาย ๆ ผ่านอ่างเก็บน้ำและถ้ำวัดชัยที่มีอายุกว่า 1,000 ปี ผ่านชุมชนที่มีความเรียบง่าย และมองเห็นวิวทุ่งนาและภูเขา

บรรยาย - กิจกรรมเดินป่าเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ เป็นเส้นทางเดินลัดไปยังพระธาตุดอยง่อมประมาณ 4 กิโลเมตร บนยอดดอยง่อมเป็นมีเจดีย์ที่บรรจุกระดูกของครูบาศรีวิชัย มองเห็นวิวทิวทัศน์ของจังหวัดลำพูนและจังหวัดเชียงใหม่ที่สวยงาม

บรรยาย - ดันไม้มงคล เป็นไม้มงคลแต่ละจังหวัดทั้งหมดที่รวบรวมไว้ด้วยกัน เป็นหนึ่งโครงการพัฒนาในพื้นที่ห้วยลาน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมพันธุ์ไม้ พันธุ์ไม้หายาก และพันธุ์ไม้สมุนไพรนานาชนิด

บรรยาย - ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดเชียงใหม่ เป็นสถานที่เพาะเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์ปลา ทั้ง ปลานิล ปลาทับทิม และปลากดหลวง เพื่อแจกจ่ายให้กับชาวบ้าน นำไปเลี้ยงเพื่อเป็นอาชีพ

บรรยาย - เตาเผาสังคโลก เป็นเตาเผาโบราณ ทั้งที่มีสภาพสมบูรณ์และไม้สมบูรณ์ และเครื่องถ้วยโบราณ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญและเป็นศูนย์กลางความเจริญ และเป็นเส้นทางการค้าสมัยโบราณ ที่รู้จักกันดีว่าเครื่องถ้วยสันกำแพง

บรรยาย - กลุ่มทอผ้าเกิดจากการรวมกลุ่มของแม่บ้าน ร่วมกันรักษาภูมิปัญญาการทอผ้าฝ้ายที่สืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษ เพื่อเป็นรายได้ให้กับครอบครัว

บรรยาย - กลุ่มจักสานเกิดจากการรวมกลุ่มผู้สูงอายุในหมู่บ้าน ร่วมกันทำผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่และหวายที่สามารถหาได้จากชุมชนที่ปลูกเอง

บรรยาย - ด้วยความสวยงามของทรัพยากรธรรมชาติ สัมผัสบรรยากาศสบาย ๆ และวิถีชีวิตของชุมชน เป็นความต้องการของคนในชุมชนอยากมีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยว จึงได้ทำบ้านของตนเองในชุมชนให้เป็นโฮมสเตย์บริการให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชม

บรรยาย - คนในชุมชนร่วมกันสร้างการท่องเที่ยวและสร้างกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว และพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนบ้านปางห้วยลาน

3) ขั้นตอนหลังการผลิตสื่อ

เป็นขั้นตอนที่นำชิ้นงานหลังการถ่ายทำมาตัดต่อ บันทึกเสียง ทำเทคนิคพิเศษเช่น การตกแต่งภาพ การย้อมสีภาพ การทำเทคนิคพิเศษทางคอมพิวเตอร์ รวมทั้งการเผยแพร่ชิ้นงานที่ผลิตเสร็จเรียบร้อยแล้วทางสื่อต่าง ๆ

ขั้นตอนหลังการผลิตสื่อสามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

3.1) การนำบทสคริปต์ไปบันทึกเป็นเสียงบรรยายโดยเลือกใช้เสียงที่มีความนุ่มนวลและเหมาะสมพร้อมกันตัดต่อให้มีความคมชัดยิ่งขึ้น จากนั้นจึงนำเสียงที่บันทึกได้ประกอบเข้ากับเพลงบรรเลง เพื่อให้เสียงมีความน่าสนใจและสื่อความหมายอย่างชัดเจน อาศัยโปรแกรม Adobe Audition ในการผลิต

3.2) คณะทำงานได้เลือกภาพวิดีโอและภาพนิ่งทั้งหมดที่ได้ลงพื้นที่ถ่ายทำ จากนั้นจึงนำมาตัดต่อภาพและเสียงเข้าด้วยกันเพื่อเชื่อมโยงภาพและเสียงให้เป็นเรื่องราวเดียวกัน อาศัยโปรแกรมตัดต่อ Adobe Premiere Pro ซึ่งถือว่าสื่อวีดิทัศน์สามารถถ่ายทอดเรื่องราวของการท่องเที่ยวโดยชุมชนของหมู่บ้านปางห้วยลานได้อย่างครอบคลุมทั้งหมด

3.3) การวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะสื่อวีดิทัศน์ ทำโดยผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย

(1) นางวัฒนา จตุรสิทธิ์ธา	กิจวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น
(2) อ.ดร.กัญพัชรี กล่อมธงเจริญ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
(3) นายบุญสม ธัญญานิธิวัฒน์	ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1
จังหวัดเชียงใหม่
(4) คุณอุทัยวรรณ มินสุวรรณ	สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัด
เชียงใหม่

- (5) อ.กุลนัทร นัทรกุล ณ อยุธยา มหาวิทยาลัยพายัพ
 (6) อ.ดร.ภาวินี จันทรวีจิตร มหาวิทยาลัยพะเยา
 (7) ผศ.ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย
 ราชภัฏเชียงใหม่

เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ให้ดียิ่งขึ้น ผลงานสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาได้ถูกจัดทำเป็น VTR ในชื่อเรื่อง “การจัดการท่องเที่ยวบ้านปางห้วยลาน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่” และบันทึกไว้ในแผ่น DVD ไว้เผยแพร่ให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ (อ้างอิงเพิ่มเติมภาคผนวก ก)

4.5 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านถ้ำ ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

การผลิตสื่อโดยอาศัยเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านถ้ำ ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ใช้แนวทางการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม โดยเป้าหมายของการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้เกิดการสื่อสารชุมชนแบบมีส่วนร่วมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย

(1) เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนมองเห็นคุณค่าของตนเอง เช่น การนำเอาประวัติศาสตร์ของชุมชนมาเผยแพร่ในวงกว้าง

การสื่อสารชุมชนแบบมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้กระตุ้นให้กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านถ้ำมองเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน นั่นคือ ถ้ำเชียงดาวและดอยหลวงเชียงดาว ผลที่ตามมาคือการรักษาและดูแลทรัพยากร ธรรมชาติให้คงความอุดมสมบูรณ์ จึงทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาทำกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนอย่างต่อเนื่อง และกลายเป็นที่รู้จักในระดับประเทศ

(2) เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับชาวบ้านที่เข้ามามีส่วนร่วมและเพื่อให้เห็นคุณค่าความคิดและความเชื่อ

การดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านถ้ำที่ขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีมาช้านาน อาศัยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของคนในกลุ่ม ในชุมชน และนำไปสู่การสื่อสารกับบุคคลภายนอกชุมชนได้ประสบผลสำเร็จเป็นอย่างมาก ทำให้นักท่องเที่ยวหลังไหลเข้ามายังชุมชนเป็นประจำ จึงเกิดเป็นรายได้และอาชีพเสริมให้กับคนในชุมชนได้ดีขึ้น ความมั่นใจและเชื่อมั่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่นำถ้ำเชียงดาวและดอยหลวงเชียงดาวมาเป็นเอกลักษณ์จึงเกิดขึ้นกับคนในกลุ่มและเริ่มขยายไปสู่คนในชุมชน

(3) เพื่อพิสูจน์ความเชื่อของชุมชนที่เคียดคิดว่าตนเองไม่สามารถใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ซับซ้อนได้ การเข้าร่วมฝึกฝนอบรมการผลิตสื่อจะพิสูจน์ให้ชาวบ้านเห็นว่า พวกเขาสามารถจะใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้หากว่ามีโอกาส

กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านต้าสามารถพัฒนาตนเองในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มที่รับผิดชอบด้านการติดต่อสื่อสารที่เห็นได้อย่างชัดเจน จึงทำให้การจัดทำสื่อการเรียนรู้และสื่อประชาสัมพันธ์ในทุกครั้งเป็นไปอย่างรวดเร็ว เพราะคนในชุมชนมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น ซึ่งถือเป็นบทพิสูจน์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เชื่อมโยงกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ พร้อมกับบูรณาการทำงานกับเครือข่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มลูกค้าที่เป็นนักท่องเที่ยว

(4) เพื่อสร้างทักษะในการสร้างสื่อให้กับชุมชน เพื่อเป็นช่องทางที่ชุมชนจะส่งข่าวสารออกไปจากจุดยืน มุมมอง และทัศนะของตนเอง

ความรู้ความสามารถในการสร้างสื่อของกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านต้าเชียงดาวเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน โดยเป็นทักษะในการคิดสร้างสรรค์และทักษะในการบูรณาการทำงานร่วมกัน แต่อาจไม่ใช่ทักษะที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมือปฏิบัติการทั้งหมด การส่งข่าวสารและข้อมูลรวมถึงการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนของที่นี่ จึงขยายแพร่กว้างไปสู่นักท่องเที่ยวและถือว่าเป็นที่รู้จักมากขึ้นระดับประเทศและต่างประเทศบางแห่ง ทั้งนี้อาจเพราะกลุ่มได้ดำเนินงานมาหลายกว่าปีมีนักท่องเที่ยวเข้ามาอย่างต่อเนื่องและมักจะกลับมาเที่ยวใหม่เป็นจวนเป็นลูกค้าประจำ เพราะประทับใจในธรรมชาติที่สวยงาม รวมถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวที่กลุ่มได้จัดทำขึ้นตามศักยภาพและบริบทของชุมชนบ้านต้า

(5) เพื่อให้ชุมชนได้แสดงความรู้ลึก ปัญหา วิธีการวิเคราะห์ปัญหา รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาจากทัศนะของชุมชน

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทำให้เกิดการสะท้อนปัญหา ความต้องการ และความจำเป็นอย่างชัดเจน ทุกคนจึงรับทราบและเข้าใจทิศทางของการทำงานที่ตรงกัน จนก่อเกิดแนวทางในการแก้ไขปัญหาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านต้าเชียงดาวที่เป็นรูปธรรมและสามารถดำเนินงานได้จริง จึงทำให้ชุมชนแห่งนี้ประสบผลสำเร็จในการท่องเที่ยวในระดับหนึ่ง หากเปรียบเทียบกับชุมชนท่องเที่ยวอื่น ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนั้นแล้วทัศนคติการท่องเที่ยวของชุมชนก็เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เกิดการยอมรับในการท่องเที่ยวของชุมชนมากยิ่งขึ้น

(6) ผลจากการสื่อสารของชุมชนที่เกิดจากการริเริ่มของบางส่วนเสียของชุมชน หรือจากชุมชนใดชุมชนหนึ่ง จะช่วยยกระดับ ความมีสติและความรับผิดชอบให้กับทั้งชุมชนหรือชุมชนอื่น ๆ เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะผลจากการใช้กระบวนการทัศน์การพัฒนาแบบบนล่างนั้น ไม่เพียงแต่จะไม่ได้ผลตามที่คาดหวังเอาไว้เท่านั้น หากทว่ายังทิ้งร่องรอยแห่งความสูญเสียในเชิงภูมิปัญญาและวัฒนธรรมเอาไว้ด้วย กล่าวคือ ชาวบ้านจะเกิดวัฒนธรรมแห่งการพึ่งพา การรอคอย ความช่วยเหลือจากภายนอก และไม่เชื่อมั่นว่าตนเองจะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยความสามารถของตนเอง

จากการที่มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเข้ามาให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการดำเนินงานมาระยะตลอดเวลาหลายปี ทำให้กลุ่มและชุมชนเคยชินกับการรับความช่วยเหลือจากภายนอก จึงเกิดการสูญเสียความเป็นตัวตนของชุมชนและของกลุ่มในบางครั้ง ซึ่งภายหลังจากการที่กลุ่มให้ความสำคัญกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนนั้น ได้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดและวิสัยทัศน์ในการทำงานใหม่ให้พึ่งพาตนเองก่อน ส่วนความช่วยเหลือจากภายนอกเป็นแค่ส่วนประกอบเท่านั้น สมาชิกกลุ่มจึงสามารถยกระดับความคิด เข้าใจความเป็นจริง และมีความรับผิดชอบต่อชุมชนได้เป็นอย่างดี

ทั้งนี้กระบวนการในการผลิตสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านถ้ำเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีขั้นตอนของกระบวนการผลิตสื่อออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการผลิตสื่อ ขั้นตอนการผลิตสื่อ และขั้นหลังการผลิตสื่อ ดังนี้

1) ขั้นตอนการผลิตสื่อ

เป็นขั้นตอนตั้งแต่การรับโจทย์ปัญหา หรือ การรับการมอบหมายให้ผลิตสื่อแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล สถานการณ์ด้านการสื่อสารและที่เกี่ยวข้องรวมทั้งสินค้าและบริการหรือประเด็นทางสังคม การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมาย แล้วนำมาสร้างสรรค์แนวความคิดหลัก (concept) และถักทอวิธีการนำเสนอตามสื่อต่าง ๆ (execution) บุคคลที่ทำงานในฝ่ายนี้ เช่น ฝ่ายบริหารงานลูกค้า เจ้าของสินค้า ฝ่ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ นักสร้างสรรค์งานนิเทศศาสตร์ ผู้อำนวยการฝ่ายสร้างสรรค์ ผู้อำนวยการฝ่ายการตลาด ผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานลูกค้า ผู้เขียนบท ผู้ควบคุมการผลิต ผู้อำนวยการสร้างภาพยนตร์ เป็นต้น

คณะทำงานได้ประชุมหารือกลุ่มย่อยกับสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านถ้ำ เพื่อระดมความคิดเห็นในการนำเสนอออกมาเป็นสื่อวีดิทัศน์การท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยการวางแผนคิดที่ต้องการนำเสนอให้เห็นถึงการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่น่าประวัติศาสตร์ของถ้ำเชียงดาวและคอยหลวงเชียงดาวมาเป็นเอกลักษณ์และเป็นจุดดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว จากนั้นได้วางแผนเพื่อกำหนดระยะเวลาในการดำเนินงานเพื่อให้สมาชิกกลุ่มได้เตรียมสถานที่ในแต่ละจุดที่

ต้องการนำเสนอ อันจะทำให้คณะทำงานสามารถลงพื้นที่ในการถ่ายทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด นอกจากนั้นแล้วยังได้ค้นหาข้อมูลและรายละเอียดเพิ่มเติมของประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านถ้ำ เรื่องราวของถ้ำเชียงดาวและคอยหลวง เพื่อที่จะนำไปสู่การเขียนเป็นบทสรุปต่อไป มีรายละเอียดดังนี้

แม้ไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่า บ้านถ้ำเชียงดาวกำเนิดขึ้นในยุคสมัยใด แต่เรื่องราวของพื้นที่นี้ได้ปรากฏอยู่ในพงศาวดารต่าง ๆ เช่น ในพงศาวดารโยนก ได้อ้างถึงเมื่อประมาณ 600 ปีก่อน ที่พระยาเม็ญรายมหาวีรภักษีแห่งอาณาจักรล้านนาไทย ซึ่งเสวยราชสมบัติในนครเชียงใหม่ ได้ยกเมืองเชียงดาวให้เป็นบำเหน็จความชอบในราชการสงครามแก่เจ้าไชยสงคราม ราชโอรสองค์ที่ 2 และกล่าวถึงเมืองเชียงดาวอีกครั้งในสมัยพระเจ้าบุเรงนองยกยัษฐิติพม่า ยกกองทัพเข้ามา ซึ่งเป็นเหตุการณ์ในปี พ.ศ. 2109 และเมื่อคราวที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชได้ทรงตั้งทัพที่บ้านเมืองงาย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเดินทัพเข้าตีเมืองอังวะ จากหลักฐานต่าง ๆ จึงอาจกล่าวได้ว่าเมืองเชียงดาวเป็นเมืองเก่าแก่โบราณ และในช่วงเวลานับเป็นร้อยปีของประวัติศาสตร์ เมืองเชียงดาวก็คงประสบภัยสงคราม ทำให้เมืองร้างไปหลายครั้ง และก่อตั้งขึ้นมาใหม่อีกหลายครั้งเช่นเดียวกับเมืองเชียงใหม่และหัวเมืองอื่น ๆ สำหรับชุมชนเชียงดาวในปัจจุบันเกิดจากการอพยพครัวเรือนของชาวบ้านในตำบลแม่ระในช่วงประมาณปี พ.ศ. 2430 เนื่องจาก พญาพิบาลปรมมัตตไถหาร (อินตะฮ้อ) หรือ แส่น รัตนะภูหา ผู้ค้นพบถ้ำเชียงดาวโดยบังเอิญ จากการลงไปบริเวณหน้าถ้ำ เพื่อปรับเป็นพื้นที่ทำการเกษตร และได้อพยพครอบครัวของตนไปตั้งถิ่นฐานที่หน้าถ้ำ ต่อมาชาวบ้านในตำบลแม่ระหลายครัวเรือนได้อพยพติดตามไปตั้งถิ่นฐานในบริเวณดังกล่าวด้วย เกิดเป็นชุมชนใหม่ เรียกกันว่าบ้านถ้ำเชียงดาวตามชื่อของถ้ำ ตราบจนทุกวันนี้

ถ้ำหลวงเชียงดาวเป็นโบราณสถานที่ผู้คนมากมายเลื่อมใสศรัทธา ซึ่งอาจเป็นเพราะได้รู้เรื่องราวอัศจรรย์แต่ในหน หลังที่เล่าสืบต่อกันมาคือ เจ้าหลวงคำแดง เป็นบุตรชายของเจ้าผู้ครองเมืองพะเยา ได้ทิ้งบ้านเมืองเพื่อออกตามหาหญิงสาวที่แปลงร่างเป็นกวางทอง เพราะหลงรูปโฉมที่สวยงาม ซึ่งหายลับเข้าไปในถ้ำหลวงเชียงดาว เจ้าหลวงคำแดงจึงได้ตามเข้าไปในถ้ำเช่นเดียวกัน โดยไม่ได้กลับออกมาอีกเลยหากแต่ไม่จุติใหม่เป็นเทวดาผู้มีฤทธิ์อยู่ในภายในถ้ำ และปกป้องรักษาถ้ำหลวงเชียงดาว ต่อมาชาวบ้านได้สร้างศาลถวายท่านและตั้งชื่อว่า “ศาลพ่อหลวงคำแดง” ตามตำนานกล่าวไว้ว่าในคืนที่มีนิมิตหมายอันดี อีกทั้งบนท้องฟ้าก็ไร้เมฆหมอกจะปรากฏลูกกลม ๆ มีแสงสว่างคล้ายพระธาตุลอยออกมาจากหลังคอยเชียงดาวแล้ว เคลื่อนไปทางทิศตะวันออก เป็นเวลา 5 นาที ก็จะได้ยินเสียงดังคล้ายเสียงของปืนใหญ่พร้อมกับแสงสว่างนั้นก็หายไปด้วย ชาวบ้านมักจะเชื่อกันว่าเป็นวิญญาณของ เจ้าหลวงคำแดงไปเยี่ยมบ้านเกิดเมืองนอนที่

เมืองพะเยา มีตำนานเรื่องเล่ากันต่อ ๆ มาอีกว่ามีฤาษี ชื่อว่า “พรหมฤาษี” เป็นผู้วิเศษด้วยฌานอันแก่กล้า ได้เรียกประชุมเทวดา อินทร์ พรหม ยักษ์ อสูร นาคราช เป็นต้น เพื่อมาเนรมิตสิ่งวิเศษต่าง ๆ เช่น พระพุทธรูปทองคำ ต้นโพธิ์ทองคำ ช้างวิเศษหรือ ช้างเอราวัณ คาววิเศษหรือคาวศรียักษ์ อาหารทิพย์ ม้าวิเศษ เป็นต้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ถูกเก็บไว้ที่ส่วนลึกภายในถ้ำและได้รับ การดูแลรักษาเป็นอย่างดีจากเทวดาผู้มีฤทธิ์ชื่อว่า “เจ้าหลวงคำแดง” ครั้งหนึ่งมีชาวบ้าน 2 คน ได้เข้าไปในถ้ำเพื่อค้นหาของวิเศษและต้องการนำออกมาจากถ้ำด้วยแต่แล้วก็มึอันเป็นไป คือทั้ง 2 คน หาทางออกมาจากถ้ำไม่ได้ แม้ญาติพี่น้องจะเข้าไปตามหาก็ไม่พบ ภายหลังมีชาวบ้านเข้าไปพบโดยบังเอิญปรากฏว่าคนหนึ่งเสียชีวิตไปแล้ว ส่วนอีกคนหนึ่งยังมีชีวิตอยู่จึงนำมารักษาตัวที่บ้าน แต่เพียงไม่ถึงอาทิตย์ก็เสียชีวิต หลังจากนั้นก็มีเรื่องราวของคนที่เข้าไปในถ้ำแล้วหลงทางกลับออกมาไม่ได้จนต้องเสียชีวิตอยู่ในถ้ำ เพราะ มีจิตอภิสลคติอยากได้ของวิเศษนั้นมาเป็นสมบัติส่วนตัว ดังนั้นเรื่องราวในตำนานจึงกลายเป็นความเชื่อ ความศรัทธาในความ ศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าหลวงเชียงดาว ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

2) ขั้นตอนการผลิตสื่อ

เป็นขั้นตอนที่ฝ่ายผลิตหรือบริษัทที่รับจ้างผลิตสื่อดำเนินการต่อไปในขั้นตอนนี้จะต้องมีการนำแนวคิดหลักที่ผ่านการคิดสร้างสรรค์แล้วถ่ายทอดออกมาเป็นบท (script) มาทำการผลิตให้ได้ตามที่นักสร้างสรรค์ได้คิดงานไว้ โดยจะมีการคัดเลือกสถานที่ นักแสดง อุปกรณ์การถ่ายทำเกี่ยวกับ แสง สี เสียง กล้องถ่ายภาพ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง การบันทึกเสียง การทำเทคนิคพิเศษ อุปกรณ์ประกอบฉาก การทำงานในขั้นตอนนี้มีบุคลากรที่เกี่ยวข้องมาก การทำงานมีความละเอียดอ่อนและซับซ้อน กระบวนการทำงานเป็นทีมมีความสำคัญมาก บุคลากรที่ทำงานในฝ่ายนี้ได้แก่ ช่างภาพ ช่างบันทึกเสียง ช่างจัดแสง นักแสดง ฝ่ายตกแต่งฉาก สถานที่ ฝ่ายทำเทคนิคพิเศษ ผู้กำกับ ผู้ควบคุมการผลิต บรรณาธิการ ช่างอาร์ตเวิร์ค กราฟิคดีไซน์เนอร์ ช่างวาดภาพ ช่างเทคนิค เป็นต้น

การทำสื่อวีดิทัศน์เพื่อเป็นเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการท่องเที่ยวในการขั้นตอนของการผลิตสื่อ นั้น คณะทำงานได้ดำเนินการลงพื้นที่ยังชุมชนเพื่อใช้กล้องวีดิโอในการถ่ายทำ ทั้งนี้คนในชุมชนได้เตรียมสถานที่เป็นที่เรียบร้อย โดยการถ่ายทำอยู่ภายใต้บทสคริปต์ ดังนี้

บ้านถ้ำเชียงดาวเป็นหมู่บ้านที่อยู่ท่ามกลางภูเขา มีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ และยังคงความอุดมของผืนป่าไว้ให้นักท่องเที่ยวได้มากเที่ยวได้มาเที่ยวชมธรรมชาติบนดอยหลวงเชียงดาว และชมความงามของถ้ำเชียงดาว

การจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านนี้ เกิดจากการดำเนินงานของกลุ่มรักศอยหลวง โดยมีคุณอรุณ อุไร เป็นประธานกลุ่มและผู้ประสานงานร่วมกับสมาชิกกว่า 40 ท่าน

กลุ่มรักษาคอยหลวงก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการเคลื่อนไหวของกลุ่มชาวบ้านหลายหมู่บ้าน รวมตัวกันต่อต้านการสร้างกระเช้าขึ้นคอยหลวงและเข้มแข็งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2549 เกิดจากการร่วมมือของทั้ง 3 ฝ่าย อันได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า เขียงดาว และองค์การบริหารส่วนตำบลเขียงดาว โดยมีวัตถุประสงค์หลักดังนี้

- (1) เพื่อกระจายรายได้ให้ทั่วถึงทุกกลุ่มอาชีพ
- (2) อนุรักษ์ธรรมชาติและสร้างจิตสำนึกที่ดีให้กับชาวบ้านและกลุ่มนักท่องเที่ยว
- (3) ส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมให้สืบทอดต่อไป

บ้านถ้ำเขียงดาวมีสถานที่น่าท่องเที่ยวที่น่าสนใจหลัก ๆ อยู่ 2 สถานที่ คือ ถ้ำเขียงดาว นับเป็นจุดเด่นของหมู่บ้านนี้เลยก็ว่าได้ เป็นถ้ำที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งมีเส้นทางที่สามารถเข้าชมได้ 3 เส้นทาง คือ

- (1) ถ้ำพระนอน มีความยาวประมาณ 360 เมตร
- (2) ถ้ำแก้ว มีความยาวประมาณ 474 เมตร
- (3) ถ้ำม้ามืดมีความยาวประมาณ 735 เมตร

ซึ่งถ้ำแก้วและถ้ำม้ามืดเป็นถ้ำที่มีความมืด จึงจำเป็นต้องมีไกด์นำทางตลอดเส้นทางการชมถ้ำนั้นเมื่อเข้าไป จะมีประกายระยิบระยับมองเห็นเป็นลักษณะต่าง ๆ ตามจินตนาการ และภายในถ้ำมีพระพุทธรูปปางต่าง ๆ ประดิษฐานภายในถ้ำมากมาย สามารถน้อมสการกราบไหว้เพื่อเป็นสิริมงคล แก่ท่านผู้มาเที่ยวชม และเด่นหับของอีกอย่างหนึ่งของที่นี่ก็คือ มีน้ำใสไหลเย็นจากในถ้ำไหลออกมาหน้าถ้ำรวมกันเป็นสระน้ำสีเขียวมรกต มีฝูงปลาน้อยใหญ่ว่ายวนไปมา มีบรรยากาศที่ร่มเย็น และสถานที่ท่องเที่ยวอีกที่หนึ่งที่น่าสนใจไม่แพ้กันก็คือ การเดินขึ้นคอยหลวงเขียงดาว คอยหลวงเขียงดาวเป็นภูเขาหินปูนขนาดใหญ่ที่มีความสูงกว่าระดับน้ำทะเล 2,225 เมตร ซึ่งจะมียอดเขาอีกหลายยอด ที่มีความสูงโดดเด่นสามารถเที่ยวชมทั่วทั้งพื้นที่ได้แตกต่างกันออกไป ซึ่งยอดเขาที่อนุญาตให้ไปสัมผัสกับบรรยากาศบนยอดคอยมีอยู่ 2 ยอดคอย คือ ยอดคอยก๊วลม และคอยหลวงเขียงดาว ชมพระอาทิตย์ขึ้นที่ยอดคอยก๊วลม และชมพระอาทิตย์ตกที่คอยหลวงเขียงดาว พร้อมกับสัมผัสลมหนาวท่ามกลางพันธุ์พืชไม้ที่หาชมได้ยาก

กิจกรรมเที่ยวชมธรรมชาติคอยหลวงเขียงดาวจะเปิดให้มีการท่องเที่ยวเพียง 4 เดือน ในรอบ 1 ปี คือ ช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์เท่านั้น และรับอัตรานักท่องเที่ยวในจำนวนที่จำกัด ไม่เกิน 200 ท่าน ต่อปี เนื่องจากชาวบ้านต้องการอนุรักษ์ธรรมชาติให้คงอยู่ไปนาน ๆ เพื่อให้ธรรมชาติไม่ถูกทำลายมากเกินไป และให้เวลากับป่าได้มีเวลาฟื้นฟูตัวเอง นับได้ว่าหมู่บ้านแห่งนี้เป็นหมู่บ้านที่มีทุนทางธรรมชาติที่สวยงามเพราะกับผู้ที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวธรรมชาติเป็นอย่างยิ่ง หากท่านได้เข้ามาหมู่บ้านแห่งนี้แล้วจะพลาดกิจกรรมเหล่านี้ไม่ได้เลย

3) ขั้นตอนหลังการผลิตสื่อ

เป็นขั้นตอนที่นำชิ้นงานหลังการถ่ายทำมาตัดต่อ บันทึกเสียง ทำเทคนิคพิเศษเช่น การตกแต่งภาพ การย้อมสีภาพ การทำเทคนิคพิเศษทางคอมพิวเตอร์ รวมทั้งการเผยแพร่ชิ้นงานที่ผลิตเสร็จเรียบร้อยแล้วทางสื่อต่าง ๆ

ขั้นตอนหลังการผลิตสื่อสามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

3.1) การนำบทสคริปต์ไปบันทึกเป็นเสียงบรรยายโดยเลือกใช้เสียงที่มีความเหมาะสมและฟังสบายพร้อมกับตัดต่อให้มีความคมชัดมากยิ่งขึ้น จากนั้นจึงนำเสียงที่บันทึกได้ไปเชื่อมประกอบกับเพลงบรรเลง จึงทำให้เสียงในสื่อวีดิทัศน์มีความน่าสนใจและสื่อความหมายอย่างชัดเจน อาศัยโปรแกรม Adobe Audition ในการผลิต

3.2) คณะทำงานได้เลือกภาพวิดีโอและภาพนิ่งทั้งหมดที่ได้ลงพื้นที่ถ่ายทำ จากนั้นจึงนำมาตัดต่อภาพและเสียงเข้าด้วยกันเพื่อเชื่อมโยงภาพและเสียงให้เป็นเรื่องราวเดียวกัน อาศัยโปรแกรมตัดต่อ Adobe Premiere Pro ซึ่งถือว่าสื่อวีดิทัศน์สามารถถ่ายทอดเรื่องราวของการท่องเที่ยวโดยชุมชนของหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี

3.3) การวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะสื่อวีดิทัศน์ ทำโดยผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย

(1) นางวิไลนา จตุรสิทธา	กิจวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น
(2) อ.ดร.กัญพัลลวิ กล่อมธงเจริญ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
(3) นายบุญสม ัญญาภิวิวัฒน์	ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1
จังหวัดเชียงใหม่
(4) คุณอุทัยวรรณ มินสุวรรณ	สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัด
เชียงใหม่
(5) อ.กฤษณ์ตร จิตรกุล ณ อยุธยา	มหาวิทยาลัยพายัพ
(6) อ.ดร.ภาวินี จันทรวิจิตร	มหาวิทยาลัยพะเยา
(7) ผศ.ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง	คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเชียงใหม่

เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ให้ดียิ่งขึ้น ผลงานสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาได้ถูกจัดทำเป็น VTR ในชื่อเรื่อง “บ้านถ้ำเชียงดาว” และบันทึกไว้ในแผ่น DVD ไว้เผยแพร่ให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ (อ้างอิงเพิ่มเติม ภาคผนวก ก)

4.6 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนเวียงท่ากาน ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

การผลิตสื่อโดยอาศัยเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนเวียงท่ากาน ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้แนวทางการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม โดยเป้าหมายของการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้เกิดการสื่อสารชุมชนแบบมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย

(1) เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนมองเห็นคุณค่าของตนเอง เช่น การนำเอาภูมิปัญญาของชาวบ้านมาเผยแพร่ในวงกว้าง

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเวียงท่ากานได้ทำให้คนในชุมชนมองเห็นคุณค่าของประวัติศาสตร์โบราณสถานในชุมชนมากขึ้น นั่นคือ เวียงท่ากานที่ประกอบไปด้วยวัดเก่าแก่และวัตถุโบราณต่าง ๆ มากมาย รวมถึงวิถีชีวิตดั้งเดิมที่เคยใช้กันมาเนิ่นนาน ซึ่งถือเป็นคุณค่าอันมหาศาลของชุมชนแห่งนี้ จึงเกิดการสืบสานและรักษาไว้ให้คงอยู่ พร้อมกับเล่าขานไปสู่ลูกหลาน อีกทั้งการท่องเที่ยวของที่นี่ยังคงเป็นลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่จะทำให้เวียงท่ากานเป็นที่รู้จักให้ความสนใจจากคนภายนอกยิ่งขึ้น

(2) เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับชาวบ้านที่เข้ามามีส่วนร่วมและเพื่อให้เห็นคุณค่าความคิดและความเชื่อ

การดำเนินงานของชุมชนเวียงท่ากานในการร่วมกันพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีมาช้านาน โดยอาศัยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นสำคัญ ได้ทำให้ทุกคนยอมรับในความคิดของกันและกันมากยิ่งขึ้น และสิ่งที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือความเชื่อในโบราณสถานว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ มีความเป็นมาช้านาน และจะต้องเป็นที่สนใจของกลุ่มคนที่ชอบท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อย่างแน่นอน

(3) เพื่อพิสูจน์ความเชื่อของชุมชนที่เคยคิดว่าตนเองไม่สามารถใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ซับซ้อนได้ การเข้าร่วมฝึกฝนอบรมการผลิตสื่อจะพิสูจน์ให้ชาวบ้านเห็นว่า พวกเขาสามารถจะใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้หากว่ามีโอกาส

คนในชุมชนเวียงท่ากานยังถือว่าขาดความเชี่ยวชาญในเทคโนโลยีสมัยใหม่เกี่ยวกับเครื่องมือปฏิบัติการอยู่มาก แต่หากมองในมุมของการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น การจัดทำสื่อวีดิทัศน์ การทำแผ่นพับและไวนิล และการออกรายการโทรทัศน์ ถือว่าคนในชุมชนพัฒนาตนเองได้ดีขึ้นจากเดิม เพราะมีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมระหว่างคนในชุมชนอย่างต่อเนื่องในแต่ละเดือน ซึ่งการพิสูจน์ว่าชาวบ้านใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้ดีมากแค่ไหน อาจจะเป็นเรื่องยาก แต่หากจะพิสูจน์ว่าชาวบ้านเข้าใจและยอมรับ รวมถึงให้ความร่วมมือต่อการ

ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนมากขึ้นเพียงใด อาจจะตอบได้ทันทีว่า “มากที่สุด”

(4) เพื่อสร้างทักษะในการสร้างสื่อให้กับชุมชน เพื่อเป็นช่องทางที่ชุมชนจะส่งข่าวสารออกไปจากจุดยืน มุมมอง และทัศนะของตนเอง

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ทั้ง การประชุมหารือ การสื่อสารกับเครือข่าย การร่วมพัฒนาศักยภาพในการท่องเที่ยว ฯลฯ ได้เกิดการขยายพื้นที่การรู้จักไปสู่คนภายนอกชุมชน จึงมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจและเข้ามาเยี่ยมชมในแต่ละจุดของโบราณสถานเวียงท่ากานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือเป็นทักษะในการสร้างสื่อวิธีการหนึ่งของชุมชนที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม นั่นคือ “สื่อบุคคล” นอกจากนั้นหน่วยงานต่าง ๆ ได้เข้ามาให้การสนับสนุนในการทำสื่อหลากหลายรูปแบบ จึงถือเป็นโอกาสที่คนในชุมชนจะยิ่งพัฒนาทักษะในการสร้างสื่อและพยายามสื่อสารให้ทุกคนเข้าใจในการท่องเที่ยวของชุมชน

(5) เพื่อให้ชุมชน ได้แสดงความรู้สึก ปัญหา วิธีการวิเคราะห์ปัญหา รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาจากทัศนะของชุมชน

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่ทุกคนในชุมชนพยายามปรับทัศนคติในการทำงานร่วมกัน รวมถึงการตระหนักถึงการเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (ผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้นกับชุมชนมีผลต่อกันในชุมชนโดยตรง) กับการท่องเที่ยวของชุมชนนั้น ทำให้คนในชุมชนรับรู้และมีความเข้าใจในการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่นำโบราณสถานเวียงท่ากานมาเป็นอัตลักษณ์ แต่ก็ไม่ได้ทำลายหรือทำให้โบราณสถานเวียงท่ากานเสียหาย จึงทำให้อุปสรรคปัญหาที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ถูกวิเคราะห์และปรับแก้ไขด้วยการระดมความคิดเห็น จนก่อเกิดแนวทางที่ชัดเจน

(6) ผลจากการสื่อสารของชุมชนที่เกิดจากการริเริ่มของบางส่วนเสียของชุมชน หรือจากชุมชนใดชุมชนหนึ่ง จะช่วยยกระดับ ความมีสติและความรับผิดชอบให้กับทั้งชุมชนหรือชุมชนอื่น ๆ เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะผลจากการใช้กระบวนการพัฒนาแบบบนล่างนั้น ไม่เพียงแต่จะไม่ได้ผลตามที่คาดหวังเอาไว้เท่านั้น หากทว่ายังทิ้งร่องรอยแห่งความสูญเสียในเชิงภูมิปัญญาและวัฒนธรรมเอาไว้ด้วย กล่าวคือ ชาวบ้านจะเกิดวัฒนธรรมแห่งการพึ่งพา การรอคอยความช่วยเหลือจากภายนอก และไม่เชื่อมั่นว่าตนเองจะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยความสามารถของตนเอง

การที่มีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาให้ความช่วยเหลือการดำเนินงานของโบราณสถานเวียงท่ากานตลอดเวลา จึงทำให้ชุมชนคุ้นชินกับการรับความช่วยเหลือจากภายนอกเป็นหลัก จึงเกิดทัศนคติที่ไม่ค่อยดีและสูญเสียความเป็นตัวตนของชุมชน ฉะนั้นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนนั้นจะเกิดการแลกเปลี่ยนความคิดและทัศนคติในการดูแลรักษาและพัฒนาการ

ท่องเที่ยวของชุมชนที่พึ่งพาตนเองเป็นหลักมากยิ่งขึ้น และให้ความช่วยเหลือจากภายนอกเป็นเพียงปัจจัยเสริม อย่างไรก็ตามแม้คนในชุมชนจะยังคงคุ้นชินกับการรับความช่วยเหลือจากภายนอก แต่สิ่งที่คนในชุมชนได้ดำเนินการเองเป็นส่วนใหญ่ก็คือ การรักษาและไม่ให้ใครมาทำลายประวัติศาสตร์ของเวียงท่ากาน

ขั้นตอนของกระบวนการผลิตสื่อออกเป็น 3 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นตอนการผลิตสื่อ ขั้นการผลิตสื่อ และขั้นหลังการผลิตสื่อ ดังนี้

1) ขั้นก่อนการผลิตสื่อ

เป็นขั้นตอนตั้งแต่การรับโจทย์ปัญหา หรือ การรับการมอบหมายให้ผลิตสื่อแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล สถานการณ์ด้านการสื่อสารและที่เกี่ยวข้องรวมทั้งสินค้าและบริการหรือประเด็นทางสังคม การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมาย แล้วนำมาสร้างสรรค์แนวความคิดหลัก (concept) และคิดวิธีการนำเสนอตามสื่อต่าง ๆ (execution) บุคคลที่ทำงานในฝ่ายนี้ เช่น ฝ่ายบริหารงานลูกค้า เจ้าของสินค้า ฝ่ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ นักสร้างสรรค์งานนิเทศศาสตร์ ผู้อำนวยการฝ่ายสร้างสรรค์ ผู้อำนวยการฝ่ายการตลาด ผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานลูกค้า ผู้เขียนบท ผู้ควบคุมการผลิต ผู้อำนวยการสร้างภาพยนตร์ เป็นต้น

คณะทำงานของกลุ่มได้ประชุมหารือกับกลุ่มย่อยกับคนในชุมชนบ้านท่ากาน เพื่อระดมความคิดเห็นในการนำเสนอออกมาเป็นสื่อวีดิทัศน์การท่องเที่ยวประวัติศาสตร์โบราณสถานเวียงท่ากาน โดยการวางแผนคิดที่ต้องการนำเสนอให้เห็นถึงการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตดั้งเดิม ซึ่งเริ่มจากการแนะนำให้รู้จักหมู่บ้านท่ากานและเส้นทางเดินทางมาสู่หมู่บ้าน แล้วจึงนำไปสู่การแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ต่าง ๆ โดยการนั่งรถรองของชุมชน ได้แก่ วัดป่าเป้า วัดหนองหล่ม วัดพระเจ้าเก่า วัดหนองสระ วัดกุไม้แดง วัดป่าไผ่รวก วัดต้นโพธิ์ เจดีย์ทรงระฆัง 8 เหลี่ยม เจดีย์ทรงระฆัง 12 เหลี่ยม และวัดกุไม้แดง ซึ่งถือเป็นโบราณสถานอันเก่าแก่และมีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ รวมถึงมีศิลปะในยุคหนึ่ง ๆ จากนั้นจึงวางแผนเพื่อกำหนดระยะเวลาในการลงพื้นที่ถ่ายทำ เพื่อให้คนในชุมชนมีความพร้อมให้ในการทำงาน นอกจากนั้นแล้วยังได้ศึกษาหาข้อมูลและรายละเอียดเพิ่มเติมของชุมชนท่ากานและเรื่องราวของโบราณสถานเวียงท่ากานเพื่อที่จะนำไปสู่การเขียนเป็นบทสคริปต่อไป ดังนี้

บ้านท่ากาน ส่วนใหญ่เชื้อสายไทลื้อ ที่เรียกตัวเองว่า “ชาวอง” เนื่องจากอพยพมาจากเมืองของในพม่าเข้ามาอาศัยในบริเวณเวียงท่ากาน เป็นระยะเวลากว่า 200 ปี มีคำบอกเล่าจากผู้รู้ท้องถิ่นว่า เมื่อครั้งพระเจ้าอาทิตย์ราชโปรดให้สร้างปราสาทเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุในบริเวณวัดพระธาตุหริภุญไชยมีกาเผือกตัวหนึ่งบินมาโฉบลงที่พระเศียรของพระองค์ จึงรับสั่งให้ไล่กาไปกาได้บินมาถึงบ้านแห่งนี้และจะลงเกาะ ชาวบ้านกลัวว่าจะเกิดเหตุการณ์ไม่ดีตามความ

เชื้อแต่โบราณ จึงพากันสงสัยกันว่า “ตะกั่ว” ทำให้เป็นที่มาของชื่อ “บ้านตะกั่ว” ต่อมาในปี พ.ศ. 2450 เจ้าอาวาสวัดบ้านตะกั่วเห็นว่าคำนี้เป็นภาษาพูดจึงเปลี่ยนให้เป็นภาษาเขียนว่า “ท่ากาน” อย่างไรก็ดี ชื่อ “ท่ากาน” ปรากฏในเอกสารและตำนานหลายฉบับ อาทิ ตำนานมูลศาสนา พงศาวดารโยนก ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ที่เรียกว่า “พันทะการ” เช่น เมื่อครั้งพญามังราย (พ.ศ. 1839-1855) โปรดตั้งเมืองเชียงใหม่แล้วให้นำดินโพธิ์ที่ได้มาจากลังกาไปปลูกตามหัวเมืองต่าง ๆ นั้น มีชื่อเมืองพันทะการด้วยต่อมาในสมัยพระเจ้าติโลกราช (พ.ศ. 1984-2030) ปรากฏชื่อเมืองนี้อีกว่าเป็นที่นำเชลยชาวเงี้ยวมาอยู่และอีกครั้งเมื่อเจ้าเมืองเชียงทองและพระยากายเงี้ยวนำข้าไพร่ชายหญิงและช้างม้า ถวายแก่พระเมืองแก้ว (พ.ศ. 2038-2068) พระองค์โปรดให้แบ่งข้าไพร่ไปไว้ที่ “พันทะการ” ชื่อเมืองนี้หายไปหลังจากเชียงใหม่เสียเมืองแก่พม่า ในปี พ.ศ. 2101 จนกระทั่ง พ.ศ. 2339 พระเจ้ากาวิละตีเมืองเชียงใหม่คืนจากพม่าสำเร็จ ได้มีการนำชาวไทยของเข้าไปอาศัยอยู่ ตราบจนปัจจุบัน

ชุมชนเวียงท่ากานเป็นชุมชนที่อยู่ร่วมกันมาช้านาน มีความใกล้ชิดกัน ลักษณะการรวมกลุ่มของชาวบ้าน จึงเป็นการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และหมู่บ้านเวียงท่ากานยังมีโบราณสถานที่สำคัญ จึงมีการก่อตั้งกลุ่มอาสาสมัครท้องถิ่นในการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรมเวียงท่ากาน หรือเรียกว่า กลุ่ม อสม.ศ เป็นกลุ่มที่คอยดูแล รักษาโบราณสถานของเวียงท่ากาน ไม่ให้มีใครมาทำลาย และต่อมากรมศิลปากรที่ 8 เชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้มาให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโบราณสถาน และคำแนะนำต่าง ๆ ให้กับจิตอาสาของเวียงท่ากาน และยังประสานงานกับหน่วยงานหรือกลุ่มต่าง ๆ โดยการทำงานของกลุ่มนั้น เป็นการทำงานแบบจิตอาสาโดยไม่ได้รับผลตอบแทน

แม้ว่าชุมชนเวียงท่ากานจะเป็นที่รู้จักและเริ่มมีผู้ให้ความสนใจเข้ามาศึกษาดูงานตลอดจนท่องเที่ยวในชุมชนมากขึ้น แต่ชุมชนเวียงท่ากานยังขาดความพร้อมในด้านการจัดการท่องเที่ยวในหลายด้านด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการบริหารจัดการ เนื่องจากที่ผ่านมาชาวบ้านมักได้รับการช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของกรมศิลปากรที่ 8 เชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งจะให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโบราณสถานและคำแนะนำต่าง ๆ ให้กับจิตอาสาของเวียงท่ากาน และยังประสานงานกับหน่วยงานหรือกลุ่มต่าง ๆ ที่ต้องการเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมเยือนชุมชน และเนื่องจากชาวบ้านมีคณะกรรมการโบราณสถานที่มีความเข้มแข็ง คือ คณะกรรมการมีความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน ทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบ นอกจากนี้การทำงานของคณะกรรมการยังทำงานด้วยใจ หรือจิตอาสา ซึ่งไม่ได้รับผลตอบแทนใด ๆ จึงทำให้เป็นที่ยอมรับของชุมชน จึงทำให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนจะใช้คณะกรรมการชุดเดียวกันเกือบทั้งหมด รวมทั้งการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวด้วย

2) ขั้นตอนการผลิตสื่อ

เป็นขั้นตอนที่ฝ่ายผลิตหรือบริษัทที่รับจ้างผลิตสื่อดำเนินการต่อในขั้นตอนนี้ จะต้องมีการนำแนวคิดหลักที่ผ่านการคิดสร้างสรรค์แล้วถ่ายทอดออกมาเป็นบท (script) มาทำการผลิตให้ได้ตามที่นักสร้างสรรค์ได้คิดงานไว้ โดยจะมีการคัดเลือกสถานที่ นักแสดง อุปกรณ์การถ่ายทำเกี่ยวกับ แสง สี เสียง กล้องถ่ายภาพ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง การบันทึกเสียง การทำเทคนิคพิเศษ อุปกรณ์ประกอบฉาก การทำงานในขั้นตอนนี้มีบุคลากรที่เกี่ยวข้องมาก การทำงานมีความละเอียดอ่อนและซับซ้อน กระบวนการทำงานเป็นทีมมีความสำคัญมาก บุคลากรที่ทำงานในฝ่ายนี้ได้แก่ ช่างภาพ ช่างบันทึกเสียง ช่างจัดแสง นักแสดง ฝ่ายตกแต่งฉาก สถานที่ฝ่ายทำเทคนิคพิเศษ ผู้กำกับ ผู้ควบคุมการผลิต บรรณาธิการ ช่างอาร์ตเวิร์ค กราฟิคดีไซน์เนอร์ ช่างวาดภาพ ช่างเทคนิค เป็นต้น

การทำสื่อวีดิทัศน์เพื่อเป็นเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ คณะทำงานได้ดำเนินการลงพื้นที่ยังชุมชนเพื่อใช้กล้องวีดิโอในการถ่ายทำ ทั้งนี้คนในชุมชนได้เตรียมสถานที่เป็นที่เรียบร้อย โดยการถ่ายทำอยู่ภายใต้บทสคริปต์ ดังนี้

เวียงท่ากานเมืองโบราณ 1,000 ปี ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ 34 กิโลเมตร ผ่านอำเภอหางดง เมื่อถึงปากทางบ้านทุ่งเสียวให้เลี้ยวซ้ายเข้าไปอีก 2 กิโลเมตร จะพบชุมชนบ้านท่ากาน ชุมชนที่เรียกตัวเองว่าชาวยอง อพยพมาจากพม่า จุดศูนย์กลางโบราณสถานจะมีจุดศูนย์บริการนักท่องเที่ยว มีพิพิธภัณฑ์บอกประวัติของเวียงท่ากานและแสดงวัตถุโบราณ เครื่องใช้โบราณ ที่ขุดพบในบริเวณหมู่บ้าน เมื่อมาถึงเวียงท่ากานจะมีบริการนั่งรถรางชมทั่วเวียงท่ากาน โดยคิดรอบละ 500 บาท ซึ่งจะมีไกด์นำเที่ยว อธิบายแต่ละสถานที่

แหล่งท่องเที่ยวที่แรกคือ วัดป่าเป้า เนื่องจากมีต้นเปาขึ้นเป็นจำนวนมาก จึงเรียกวัดนี้ว่าวัดป่าเป้า เจดีย์วัดนี้เป็นทรงระฆังแบบล้านนา ประมาณพุทธศตวรรษที่ 11

วัดหนองหล่ม ที่ได้ชื่อว่าวัดหนองหล่ม คือ มีหนองน้ำโบราณที่ตั้งอยู่ใกล้ ๆ บริเวณมุมเมืองด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ จากการขุดค้นทางโบราณคดีพบศิลปวัตถุแบบหริภุญชัยล้านนา

วัดพระเจ้าคำ ที่ชื่อว่าวัดพระเจ้าคำ บนพระวิหารมีพระพุทธรูปเจ้าสัมฤทธิ์องค์หนึ่ง ตั้งอยู่ ต่อมาได้เกิดไฟไหม้วิหาร ควันไฟจากไฟไหม้ทำให้องค์พระประธานมีสีดำดำ ปัจจุบันได้นำพระประธานมาประดิษฐาน ณ วัดท่ากาน

วัดหนองสระ เดิมชาวบ้านเรียกว่า วัดร้างอุโบสถหลังแฝด เพราะมีอุโบสถ 2 หลัง ตั้งเคียงกันอยู่ ต่อมากรมศิลปากรได้บูรณะขึ้นมาใหม่จึงเรียกว่า วัดหนองสระ จากการขุดแต่งทางโบราณคดีได้พบศิลปะแบบวัตถุแบบล้านนาเป็นจำนวนมาก

วัดคูไม้แดง เดิมที่ชาวบ้านเรียกว่า วัดต้นเตื่อ พอกรมศิลปากรเข้ามาได้เรียกชื่อใหม่ว่า วัดคูไม้แดง ซึ่งเป็นเจดีย์ทรงประสาทยอดที่นิยมในการก่อสร้างในปีพุทธศตวรรษที่ 19 ส่วนเจดีย์มาสร้างครอบทับจะเป็นเจดีย์ทรงระฆังเป็นที่นิยมสร้างในพุทธศตวรรษที่ 21

วัดป่าไผ่รวก วัดนี้จะคล้ายคลึงกับวัดคูไม้แดงที่มีการก่อสร้างเจดีย์ครอบทับเจดีย์องค์เดิมเจดีย์องค์เดิมที่สำคัญจะเห็นได้จากมีเมรุเผาศพฐานสี่ขาว่า มีร่องรอยของการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเกี่ยวกับการฌาปนกิจศพ ตัณณฐานว่าน่าจะเป็นการประกอบพิธีกรรมของพระภิกษุสงฆ์

วัดคันโพธิ์ ที่เรียกวัดนี้ว่าวัดคันโพธิ์ก็เพราะว่า มีต้นโพธิ์ต้นใหญ่อยู่ในบริเวณวัดร้างนี้ เป็นเจดีย์ล้านนาทรงระฆังรอบวิหารจะมีทางเดินที่เชื่อกันว่า เป็นที่ฝึกวิปัสสนากรรมฐานที่สำคัญ คือ มีโพรงใต้ดิน เมื่อขุดจากหน้าดินลงไปประมาณ 1.6 เมตร จะพบชั้นของศิลาแลงและพบซากโบราณกระจายทั่วอยู่บริเวณวัดร้างนี้ ซึ่งจากการขุดพบได้เจดีย์วัดแบบล้านนา

ลักษณะ ที่นาคือโบราณสถานเวียงท่ากาน จุดนี้คือจุดศูนย์กลางของโบราณสถาน ซึ่งเป็นโบราณสถานที่มีอายุประมาณกว่า 1,000 ปี ที่เด่นชัดที่สุดของเมืองก็คือ เจดีย์ทรงระฆัง 8 เหลี่ยม จะอยู่ในยุคสมัยของทวารวดี และเจดีย์ทรงระฆัง 12 เหลี่ยม อยู่ในยุคล้านนา พุทธศตวรรษที่ 19 เมืองนี้เป็นเมืองที่ชาวบ้านอนุรักษ์ พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่ชัดเจน มีวิถีชีวิตชุมชนคนล้านนาที่แท้จริง อยากสัมผัสโบราณสถานที่บ้านห้วยแหวน และวิถีชีวิตคนล้านนาที่แท้จริง

ลักษณะ บริเวณที่ขึ้นคือ วัดคูไม้แดง เป็นวัดร้างวัดหนึ่งของเวียงท่ากาน ใครที่มีโอกาสได้ดูสื่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจที่จะมาศึกษาและเที่ยวที่เวียงท่ากาน ขอเชิญได้ที่เวียงท่ากาน ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จะมีคนนำเที่ยวและมีรถรางไว้คอยบริการ

3) ขั้นตอนหลังการผลิตสื่อ

เป็นขั้นตอนที่นำชิ้นงานหลังการถ่ายทำมาตัดต่อ บันทึกเสียง ทำเทคนิคพิเศษเช่น การตกแต่งภาพ การซ่อมสีภาพ การทำเทคนิคพิเศษทางคอมพิวเตอร์ รวมทั้งการเผยแพร่ชิ้นงานที่ผลิตเสร็จเรียบร้อยแล้วทางสื่อต่าง ๆ

ขั้นตอนหลังการผลิตสื่อสามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

3.1) คณะทำงานนำบทสรุปไปศึกษารายละเอียดจากนั้นจึงได้บันทึกเสียงบรรยาย โดยเลือกใช้เสียงที่มีความน่าฟังและเหมาะสม พร้อมกับตัดต่อให้มีความคมชัดในเสียงมากยิ่งขึ้น แล้วจึงเชื่อมเสียงที่ได้ประกอบกับเพลงบรรเลง เพื่อสร้างความน่าสนใจให้กับเสียงและสามารถสื่อความหมายอย่างชัดเจน อาศัยโปรแกรม Adobe Audition ในการผลิต

3.2) คณะทำงานได้นำภาพวิดีโอและภาพนิ่งทั้งหมดที่ได้ลงพื้นที่ถ่ายทำตลอดจนภาพที่ทางกลุ่มเก็บไว้ตั้งแต่สมัยอดีตมาคัดเลือก จากนั้นจึงนำมาตัดต่อภาพและเสียงเข้าด้วยกันเพื่อเชื่อมโยงภาพและเสียงให้เป็นเรื่องราวเดียวกัน อาศัยโปรแกรมตัดต่อ Adobe Premiere Pro สื่อวีดิทัศน์จึงสามารถถ่ายทอดเรื่องราวชุมชนเวียงท่ากานประวัติศาสตร์ที่มีโบราณสถานพันปีและกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนแห่งนี้ได้อย่างดี

3.3) การวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะสื่อวีดิทัศน์ ทำโดยผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย

(1) นางวัฒนา จตุรสิทธิ์	กิจวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น
(2) อ.ดร.กัญพัทธ์ กล่อมธมเจริญ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
(3) นายบุญสม ธัญญานิธิวัฒน์	ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1
จังหวัดเชียงใหม่
(4) คุณอุทัยวรรณ มินสุวรรณ	สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัด
เชียงใหม่
(5) อ.กุลฉัตร อัครกุล ณ อุษรยา	มหาวิทยาลัยพายัพ
(6) อ.ดร.ภาวณี จันทร์จิตร	มหาวิทยาลัยพะเยา
(7) ผศ.ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง	คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเชียงใหม่

เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ให้ดียิ่งขึ้น ผลงานสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาได้ถูกจัดทำเป็น VTR ในชื่อเรื่อง “เวียงท่ากาน โบราณสถาน 1000 ปี” และบันทึกไว้ในแผ่น DVD ไว้เผยแพร่ให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ (อ้างอิงเพิ่มเติมภาคผนวก ก)

4.7 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านต้นแห่น้อย ตำบลท่าวังพร้าว อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

การผลิตสื่อโดยอาศัยเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านต้นแห่น้อย ตำบลท่าวังพร้าว อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม โดยเป้าหมายของการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้เกิดการสื่อสารชุมชนแบบมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย

(1) เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนมองเห็นคุณค่าของตนเอง เช่น การนำเอาประวัติศาสตร์ของชุมชนมาเผยแพร่ในวงกว้าง

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนโดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนได้ทำให่วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี พิพิธภัณฑสถานไทเขินลุ่มน้ำขาน หัตถกรรมทำมือ และอาหารชาวไทเขินของที่มีความสำคัญมากยิ่งขึ้น เพราะทุกคนต้องการรักษาสืบเหล่านี้อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ประทับใจแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามายังชุมชน อีกทั้งยังมีการสืบค้นประวัติศาสตร์ในแหล่งต่าง ๆ อีกด้วย เพื่อสร้างฐานข้อมูลที่มีระบบยิ่งขึ้น ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวเกิดจากการกระตุ้นเตือนของทุกคนในชุมชนให้มองเห็นคุณค่าของตนเองและคุณค่าของประวัติศาสตร์

(2) เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับชาวบ้านที่เข้ามามีส่วนร่วมและเพื่อให้เห็นคุณค่าความคิดและความเชื่อ

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทำให้เกิดการบูรณาการทางความคิดและการทำงานระหว่างสมาชิกของกลุ่ม จึงเกิดการปรับแนวคิดให้ตรงกัน ทั้งนี้การท่องเที่ยวที่จะดำเนินการจะต้องเกิดประโยชน์ต่อชุมชนโดยภาพรวม และจะต้องไม่กระทบต่อความเป็นไทเขินดั้งเดิม แม้ว่ากลุ่มจะเพิ่งเริ่มพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง แต่ด้วยความตั้งใจของสมาชิกได้ทำให้กลุ่มค่อย ๆ เข้มแข็งขึ้น ซึ่งแม้ว่าการท่องเที่ยวของที่นี่จะประสบผลสำเร็จหรือไม่ก็ตาม แต่คนในชุมชนยังคงรักษาประวัติศาสตร์ความเป็นไทเขินของหมู่บ้านต้นตอแน่นน้อยได้ต่อไป

(3) เพื่อพิสูจน์ความเชื่อของชุมชนที่เคยคิดว่าตนเองไม่สามารถใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ซับซ้อนได้ การเข้าร่วมฝึกฝนอบรมการผลิตสื่อจะพิสูจน์ให้ชาวบ้านเห็นว่า พวกเขาสามารถจะใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้หากว่ามีโอกาส

สมาชิกในกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านต้นตอแน่นน้อยยังขาดความเชี่ยวชาญในเทคโนโลยีสมัยใหม่ แต่อย่างไรก็ตามการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนก็ได้สร้างความตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญของเทคโนโลยีสมัยใหม่มากยิ่งขึ้น เมื่อมีหน่วยงานและเครือข่ายต่าง ๆ เข้ามาให้การสนับสนุนในการทำสื่อประชาสัมพันธ์และสื่อการเรียนรู้ สมาชิกทุกคนก็พร้อมให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่และด้วยความเต็มใจ เพราะมีแนวคิดที่ว่าเทคโนโลยีสมัยใหม่จะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การท่องเที่ยวของชุมชนประสบผลสำเร็จ

(4) เพื่อสร้างทักษะในการสร้างสื่อให้กับชุมชน เพื่อเป็นช่องทางที่ชุมชนจะส่งข่าวสารออกไปจากจุดยืน มุมมอง และทัศนะของตนเอง

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้สร้างทักษะในการติดต่อสื่อสารและประสานงานให้กับสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านต้นตอแน่นน้อยมากยิ่งขึ้น ทำให้กลุ่มมีความ

กล้าได้แลกเปลี่ยนความคิดกับชุมชนท้องถิ่นอื่นๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ เกี่ยวกับมุมมองและแนวคิดต่อการท่องเที่ยวของชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่และในประเทศไทย ตลอดจนอุปสรรคปัญหาและความสำเร็จที่เกิดขึ้น การสร้างสื่อจึงไม่ใช่เรื่องยากของคนในชุมชนอีกต่อไป หากแต่เพียงควรกำหนดเป้าหมายของการส่งข่าวสารไปยังกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน

(5) เพื่อให้ชุมชนได้แสดงความรู้สึก ปัญหา วิธีการวิเคราะห์ปัญหารวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาจากทัศนะของชุมชน

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้เกิดกระบวนการดำเนินงานในการแก้ไขปัญหาในการทำงานร่วมกันและหาแนวทางของการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนได้ดียิ่งขึ้น โดยมีแนวคิดที่ต้องการสร้างจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์คือ “ไทเขิน” ที่ครอบคลุมทั้งวิถีชีวิตบ้านเก่าแก่ วัฒนธรรมประเพณี อาหารการกิน วัตถุโบราณ ฯลฯ ซึ่งเป็นการแสดงทัศนะของคนในชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว และต่อจากนี้ไปการทำกิจกรรมรูปแบบไหนจะประสบผลสำเร็จมากที่สุด ก็ต้องวิเคราะห์และประเมินกันต่อไป เพื่อให้การท่องเที่ยวของคนในชุมชนเกิดการพัฒนามาบริบทของท้องถิ่น และไม่กระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน

(6) ผลจากการสื่อสารของชุมชนที่เกิดจากการริเริ่มของบางส่วนเดียวของชุมชน หรือจากชุมชนใดชุมชนหนึ่ง จะช่วยยกระดับ ความมีสติและความรับผิดชอบให้กับทั้งชุมชนหรือชุมชนอื่น ๆ เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะผลจากการใช้กระบวนการพัฒนาแบบบนล่างนั้น ไม่เพียงแต่จะไม่ได้ผลตามที่คาดหวังเอาไว้เท่านั้น หากทว่ายังทิ้งร่องรอยแห่งความสูญเสียในเชิงภูมิปัญญาและวัฒนธรรมเอาไว้ด้วย กล่าวคือ ชาวบ้านจะเกิดวัฒนธรรมแห่งการพึ่งพา การรอคอยความช่วยเหลือจากภายนอก และไม่เชื่อมั่นว่าตนเองจะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยความสามารถของตนเอง

การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านต้นแห่น้อยอยู่ในระยะเริ่มต้นเริ่มเป็นรูปธรรม ยังขาดความรู้และประสบการณ์ต่อการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภายนอกที่จะเข้ามาเพื่อหวังผลประโยชน์เพียงอย่างเดียว การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจึงเป็นการป้องกันไม่ให้สมาชิกกลุ่มหลงเพลินไปกับการเข้ามาให้กับสนับสนุนของหน่วยงานต่าง ๆ จนคิดเป็นความเคยชิน ซึ่งอาจจะนำไปสู่การหยุดการพัฒนาของกลุ่มในอนาคต แต่หากสมาชิกกลุ่มยังคงยืนหยัดด้วยความสามารถของตนเองอย่างแท้จริง พยายามเรียนรู้ประสบการณ์และโอกาสจากหน่วยงานและเครือข่ายที่เข้ามาทำงานร่วมกันอย่างจริงจังแล้ว จะส่งผลให้กลุ่มเกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืนและไม่ขัดต่อวิถีชีวิตของชุมชน

ทั้งนี้กระบวนการในการผลิตสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านต้นน้อย มีขั้นตอนของกระบวนการผลิตสื่อออกเป็น 3 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นตอนการผลิตสื่อ ขั้นตอนการผลิตสื่อ และขั้นหลังการผลิตสื่อ ดังนี้

1) ขั้นตอนการผลิตสื่อ

เป็นขั้นตอนตั้งแต่การรับโจทย์ปัญหา หรือ การรับการมอบหมายให้ผลิตสื่อ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล สถานการณ์ด้านการสื่อสารและที่เกี่ยวข้องรวมทั้งสินค้าและบริการหรือประเด็นทางสังคม การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมาย แล้วนำมาสร้างสรรค์แนวความคิดหลัก (concept) และศึกษาวิธีการนำเสนอตามสื่อต่าง ๆ (execution) บุคคลที่ทำงานในฝ่ายนี้ เช่น ฝ่ายบริหารงานลูกค้า เจ้าของสินค้า ฝ่ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ นักสร้างสรรค์งานนิเทศศาสตร์ ผู้อำนวยการฝ่ายสร้างสรรค์ ผู้อำนวยการฝ่ายการตลาด ผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานลูกค้า ผู้เขียนบท ผู้ควบคุมการผลิต ผู้อำนวยการสร้างภาพยนตร์ เป็นต้น

คณะทำงานของกลุ่มได้ประชุมหารือกลุ่มย่อยกับคนในชุมชนบ้านต้นน้อย เพื่อระดมความคิดเห็นในการนำเสนอออกมาเป็นสื่อวีดิทัศน์การท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยการวางแผนคิดที่ต้องการนำเสนอให้เห็นถึงการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เกี่ยวข้องกับ “ไทเงิน” ทั้ง วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี พิพิธภัณฑสถานไทเงินลุ่มน้ำขาน หัตถกรรมทำมือ และอาหารชาวไทเงิน จากนั้นจึงวางแผนเพื่อกำหนดเวลาให้คนในชุมชนดำเนินงานเตรียมสถานที่และสิ่งที่ต้องการนำเสนอเพื่อให้คณะทำงานสามารถลงพื้นที่ในการถ่ายทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นแล้วยังได้ศึกษาหาข้อมูลและรายละเอียดเพิ่มเติมของชุมชนบ้านต้นน้อยและเรื่องราวของชาวไทเงิน เพื่อที่จะนำไปสู่การเขียนเป็นบทสรุปต่อไป ดังนี้

ชาวไทเงิน (ชาวไทเงินหรือไทจีนมีถิ่นฐานอยู่ที่เมืองเชียงตุงในรัฐฉานและแคว้นสิบสองปันนา ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของเมืองย่างกุ้ง ประเทศพม่า ใกล้กับพรมแดนประเทศจีนและไทย ได้แก่ เมืองเชียงตุง มีตำนานกล่าวถึงเมืองเชียงตุง เมืองขิ่น เมืองขิ่น เมืองเงิน หรือ เมืองเขมรัฐ) บางส่วน ได้อพยพลงมาอยู่ทางตอนใต้ของตัวเมืองเชียงใหม่ โดยมาตั้งชุมชนแถบที่ราบลุ่มแม่น้ำขาน อำเภอสันป่าตอง ชาวไทเงินบ้านต้นน้อยได้มารวมกลุ่มกันบริเวณที่มีป่าไม้ต้นเหวนและป่าไม้สัก ช่วยกันแผ้วถางเพื่อทำเป็นที่อยู่อาศัยและไร่ นา บริเวณเลียบเลาะตามขอบแม่น้ำขาน และได้ขนานนามตามป่าต้นไม้นั้นว่า “บ้านต้นเหวนหลวง” ต่อมามีการขยายหมู่บ้านเนื่องจากประชากรเพิ่มขึ้นมาก ยังอีกฟากหนึ่งของลำน้ำขาน จึงตั้งชื่อเพิ่มเป็น “บ้านต้นเหวนน้อย” ดังนั้นทั้งสองหมู่บ้านและที่ใกล้เคียงจึงเป็นเชื้อสายเดียวกัน ชาวไทเงินบ้านต้นน้อยยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีไว้ได้เป็นอย่างดี ตลอดจนคงความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เช่น การพูดภาษาจีน วิถีชีวิตชาวไทเงินมีความขยันทำมาหากิน จะเห็นได้จากการมีที่ทำกินที่มากกินบริเวณไป

หลายตำบล เช่น ตำบลท่าวังพร้าว ตำบลบ้านกลาง ตำบลมะขามหลวง (อำเภอสันป่าตอง) ตำบลทุ่งสะโตก ตำบลทุ่งรวงทอง (อำเภอแม่วาง) ตำบลยางคราม ตำบลสันติสุข ตำบลสองแคว (กิ่งอำเภอคอยหล่อ)

อดีตบ้านต้นเหนน้อยอยู่ในเขตของอำเภอบ้านแม ซึ่งเป็นเขตการปกครองของสองอำเภอ คือ อำเภอแม่วางและอำเภอบ้านแม มีที่ว่าการอำเภอตั้งอยู่ที่บ้านกาด เมื่อปี พ.ศ. 2477 กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศยุบอำเภอบ้านแมและอำเภอบ้านแม รวมเป็นอำเภอเดียวกันให้ชื่อว่า “อำเภอบ้านแม” โดยมีที่ว่าการอำเภอตั้งอยู่ที่บ้านเปียง หมู่ที่ 13 ตำบลบ้านแม ต่อมาเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2482 ได้มีการย้ายที่ว่าการอำเภอบ้านแม มาตั้ง ณ ที่บ้านสันป่าตอง หมู่ที่ 10 ตำบลยุหว่า ซึ่งเป็นที่ตั้งปัจจุบันและเปลี่ยนชื่ออำเภอเป็น “อำเภอสันป่าตอง” บ้านต้นเหนน้อยอยู่ในเขตตำบลทุ่งปี อำเภอสันป่าตอง ต่อมามีการก่อตั้งหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้น จึงได้มีการเพิ่มการปกครองในส่วนของเขตตำบลขึ้นอีกหนึ่งตำบล คือแยกออกมาจากตำบลทุ่งปี เป็นตำบลใหม่คือ ตำบลทุ่งรวงทอง เมื่อปี พ.ศ. 2530 บ้านต้นเหนน้อยตอนนั้นตั้งอยู่หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2533 ได้มีการตั้งกิ่งอำเภอขึ้นใหม่ คือกิ่งอำเภอแม่วาง บ้านต้นเหนน้อย จึงได้ขึ้นตรงต่อกิ่งอำเภอแม่วางต่อมาอีก 2 ปี ชาวบ้านต้นเหนน้อยได้ยื่นขอย้ายให้มาขึ้นกับอำเภอสันป่าตอง เนื่องจากว่าการเดินทางติดต่อกับทางราชการในตัวกิ่งอำเภอแม่วาง ต้องเดินทางไกลสร้างความยากลำบากมาก ระยะทางจากบ้านต้นเหนน้อยไปที่ว่าการกิ่งอำเภอแม่วางไกลกว่าระยะทางไปที่ว่าการอำเภอสันป่าตองประมาณ 3 เท่า ในปี พ.ศ. 2535 บ้านต้นเหนน้อยได้ย้ายมาอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอสันป่าตองเหมือนเดิม คือ บ้านต้นเหนน้อย หมู่ที่ 7 ตำบลท่าวังพร้าว อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ทั้งนี้บ้านต้นเหนน้อย ตำบลท่าวังพร้าว อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านชาวไทเขิน ที่ยังมีการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้อยู่ จึงมีนักศึกษา คณะวิจิตรศิลป์ ที่ทราบว่าหมู่บ้านแห่งนี้ มีการอนุรักษ์ศิลปะด้านสถาปัตยกรรมโบราณไว้ จึงสนใจเข้ามาศึกษาทำวิจัยอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้หมู่บ้านต้นเหนน้อยเป็นที่รู้จักของบุคคลคนภายนอกในนามของหมู่บ้านที่มีการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรม ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านต้นเหนน้อย ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวและช่วยกันบริหารกลุ่ม และต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมหมู่บ้านเป็นอย่างดี โดยมีกิจกรรมท่องเที่ยวอยู่ 7 รูปแบบ คือ (1) กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้เพื่อฟังบรรยายสรุป (2) กิจกรรมบายศรีสู่ขวัญ สักกระพ้อบ้านเลื้อยบ้าน (3) ชมพิพิธภัณฑ์ไทเขินลุ่มน้ำขาน (4) ชมบ้านเก่า (5) ชมหัตถกรรมกลึงไม้ (6) ชมการทำอาหาร และรับประทานอาหาร (7) ชมการแสดง ต่อมาทาง อบต.ท่าวังพร้าว ได้เห็นความสำคัญของการท่องเที่ยว จึงจัดทำ

ป้ายหมู่บ้าน “หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไทจีนต้นเหานน้อย” เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2555 ที่ผ่านมา กลุ่มจึงก่อเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

2) ขั้นตอนการผลิตสื่อ

เป็นขั้นตอนที่ฝ่ายผลิตหรือบริษัทที่รับจ้างผลิตสื่อดำเนินการต่อในขั้นตอนนี้จะต้องมีการนำแนวคิดหลักที่ผ่านการคิดสร้างสรรค์แล้วถ่ายทอดออกมาเป็นบท (script) มาทำการผลิตให้ได้ตามที่นักสร้างสรรค์ได้คิดงานไว้ โดยจะมีการคัดเลือกสถานที่ นักแสดง อุปกรณ์การถ่ายทำเกี่ยวกับ แสง สี เสียง กล้องถ่ายภาพ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง การบันทึกเสียง การทำเทคนิคพิเศษ อุปกรณ์ประกอบฉาก การทำงานในขั้นตอนนี้มีบุคลากรที่เกี่ยวข้องมาก การทำงานมีความละเอียดอ่อนและซับซ้อน กระบวนการทำงานเป็นทีมที่มีความสำคัญมาก บุคลากรที่ทำงานในฝ่ายนี้ ได้แก่ ช่างภาพ ช่างบันทึกเสียง ช่างจัดแสง นักแสดง ฝ่ายตกแต่งฉาก สถานที่ ฝ่ายทำเทคนิคพิเศษ ผู้กำกับ ผู้ควบคุมการผลิต บรรณาธิการ ช่างอาร์ตเวิร์ก กราฟิเคิลดีไซน์เนอร์ ช่างวาดภาพ ช่างเทคนิค เป็นต้น

ขั้นตอนของการผลิตสื่อ นั้น คณะทำงานได้ดำเนินการลงพื้นที่ยังชุมชนเพื่อใช้กล้องวิดีโอในการถ่ายทำ ทั้งนี้คนในชุมชนได้เตรียมสถานที่เป็นที่เรียบร้อย โดยการถ่ายทำอยู่ภายใต้บทสรุป ดังนี้

ถิ่นชาวจีนลุ่มน้ำขานสืบสานวัฒนธรรมประเพณีเลิศล้ำ คนงามน้ำใจดำใจเลื่องลือขึ้นชื่อสถาปติย์ ลือล้าขวัญของชุมชนบ้านต้นเหานน้อย ตำบลท่าวังพร้าว อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ชุมชนที่มีประวัติความเป็นมายาวนานและน่าสนใจ ก่อเกิดเป็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมต่าง ๆ มากมาย

จึงทำให้ชุมชนแห่งนี้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่ผู้คนมากมายหลายตาเข้ามาเที่ยวชมกันอย่างเนืองแน่น

พิธีกรรมไทจีนลุ่มน้ำขาน ที่ก่อตั้งโดยพ่อเฒ่า ปวงคำ ผู้ที่ชื่นชอบการสะสมสิ่งของโบราณโดยเฉพาะของชาวไทจีน ทำให้สถานที่แห่งนี้กลายเป็นแหล่งสะสมของเก่าแก่ที่หาได้ยากหลากหลายชนิด เช่น อูบแอ็บเหล็กม เชี่ยนหมาก และเครื่องเงิน

หัตถกรรมกลึงไม้ หรือที่ชาวไทจีนเรียกกันว่า “เคี่ยนไม้” ถือเป็นงานฝีมือชั้นเลิศและมีเอกลักษณ์ ที่ถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นกลายเป็นภูมิปัญญาที่คงอยู่คู่กับชุมชนมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะขันโตกที่ใคร ๆ ต่างคุ้นเคยกันเพราะมักจะนำมาเป็นภาชนะสำหรับอาหารพื้นบ้านของคนเหนือ

และอีกหนึ่งสิ่งที่น่าสนใจซึ่งเมื่อมาถึงแล้วไม่ควรพลาด คือ การลิ้มรสอาหารชาวไทจีน ที่ฟังชื่ออาจดูแปลก แต่รสชาติอร่อยถึงใจ เช่น ไช่ป๋ามข้าวแอ็บกล้วย ข้าวแอ็บบะกุย ขนมหวน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เกิดขึ้นจากความต้องการบอกกล่าวเล่าความหลังของชาวไทยจีน ให้รู้จักวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ให้รู้จักคุณค่าของชุมชน และย้ำเตือนคนรุ่นหลังให้ไม่ลืมแหล่งกำเนิดที่ก่อเกิดเป็นชีวิต ได้สร้างความสุขในพื้นที่เล็ก ๆ ให้กับกลุ่มท่องเที่ยวบ้านต้นแห่น้อยได้ยืนอยู่อย่างภาคภูมิใจ

3) ขั้นตอนหลังการผลิตสื่อ

เป็นขั้นตอนที่นำชิ้นงานหลังการถ่ายทำมาตัดต่อ บันทึกเสียง ทำเทคนิคพิเศษเช่น การตกแต่งภาพ การย้อมสีภาพ การทำเทคนิคพิเศษทางคอมพิวเตอร์ รวมทั้งการเผยแพร่ชิ้นงานที่ผลิตเสร็จเรียบร้อยแล้วทางสื่อต่าง ๆ

ขั้นตอนหลังการผลิตสื่อสามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

3.1) คณะทำงานตรวจสอบเทสทรีปถึงความสมบูรณ์แล้วจึงนำไปบันทึกเป็นเสียงบรรยายโดยเลือกใช้เสียงที่มีความเป็นพื้นเมืองเหนือ พร้อมกับตัดต่อให้มีความคมชัดในเสียงมากยิ่งขึ้น จากนั้นจึงนำเสียงที่อัดได้ประกอบกับเพลงบรรเลง เพื่อให้เสียงมีความน่าสนใจและสื่อความหมายอย่างชัดเจน อาศัยโปรแกรม Adobe Audition ในการผลิต

3.2) คณะทำงานได้เลือกภาพวิดีโอและภาพนิ่งทั้งหมดที่ได้ลงพื้นที่ถ่ายทำ รวมถึงภาพของสถานที่เก่าแก่ต่าง ๆ ที่กลุ่มได้เก็บรวบรวมไว้ จากนั้นจึงนำมาตัดต่อภาพและเสียงเข้าด้วยกันเพื่อเชื่อมโยงภาพและเสียงให้เป็นเรื่องราวที่สมบูรณ์ อาศัยโปรแกรมตัดต่อ Adobe Premiere Pro สื่อวิดีโอทัศน์จึงสามารถถ่ายทอดเรื่องราวของการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนบ้านต้นแห่น้อยได้เป็นอย่างดี และสะท้อนถึงการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์คือ ไทยจีน

3.3) การวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะสื่อวิดีโอทัศน์ ทำโดยผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย

(1) นางวิมลนา จตุรัสทิธา	กิจวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น
(2) อ.ดร.กัญพัชรี กล่อมธงเจริญ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
(3) นายบุญสม ธัญญานธิวัฒน์	ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1
จังหวัดเชียงใหม่
(4) คุณอุทัยวรรณ มินสุวรรณ	สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัด
เชียงใหม่
(5) อ.กฤษณ์ ภัทรกุล ณ อยุธยา	มหาวิทยาลัยพายัพ
(6) อ.ดร.ภาวินี จันทรวิจิตร	มหาวิทยาลัยพะเยา
(7) ผศ.ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง	คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเชียงใหม่

เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ให้ดียิ่งขึ้น ผลงานสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาได้ถูกจัดทำเป็น VTR ในชื่อเรื่อง “บ้านสันกอเก็ด” และบันทึกไว้ในแผ่น DVD ไว้เผยแพร่ให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ (อ้างอิงเพิ่มเติม ภาคผนวก ก)

